

Náhradní rodinná péče – profesionální pěstouni

Eva Staňková

Bakalářská práce
2014

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

INSTITUT
MEZIOBOROVÝCH STUDIÍ BRNO

Univerzita Tomáše Bati
Institut mezioborových studií Brno
akademický rok: 2013/2014

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Eva STAŇKOVÁ**
Osobní číslo: **H118288**
Studijní program: **B7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Sociální pedagogika**

Téma práce: **Náhradní rodinná péče – profesionální pěstouni**

Zásady pro vypracování:

Zadané a zvolené téma bude zpracováno podle pokynů obsažených v materiálu IMS "Metodika psaní odborného textu a výzkum v sociálních vědách" (IMS 2009) a případně podle dalších materiálů, z nichž některé jsou obsaženy v literatuře připojené k tomuto studijnímu textu. Zejména bude dbáno na dodržování zásad publikační etiky a pravidel společenskovedního výzkumu. Průběžné výsledky práce budou pravidelně konzultovány s vedoucím bakalářské práce. S vědomím těchto zásad a pravidel a po konzultaci s vedoucím bude práce zaměřena:

- pěstounská péče v právním řádu a podmínkách ČR
- občanská společnost a pěstounská péče
- psychologické a sociální aspekty pěstounské péče
- možné problémy profesionální pěstounské péče

Součástí práce bude sociologický průzkum zaměřený na otázky postojů veřejnosti k institutu profesionální pěstounské péče spojený se základním výzkumem, který si bude klást za cíl otestovat schopnost a ochotu vybraného statistického vzorku obyvatelstva ČR stát se profesionálními pěstouny a prozkoumat jejich případnou motivaci k takovému rozhodnutí.

Rozsah bakalářské práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

Legislativní předpisy:

Zákon č. 94/1963 Sb., o rodině

Zákon č. 104/1991 Sb., úmluva o právech dítěte

Zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře

Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí

Zákon č. 401/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí

Literární zdroje:

Gabriel, Z., Novák, T., Psychologické poradenství v náhradní rodinné péči. Praha: Grada Publishing, 2008, ISBN: 978-80-247-1788-3

Matějček, Z. a kol., Náhradní rodinná péče. Praha: Portál, 1999, ISBN: 80-7178-304-8

Matějček, Z., Osvojení a pěstounská péče. Praha: Portál, 2002, ISBN: 80-7178-637-3

Možářová, J., Náhradní rodinná péče. Praha: Linde, 2012, ISBN: 978-80-86131-91-7

Škoviera, A., Dilemata náhradní výchovy. Praha: Portál, 2007, ISBN: 978-80-7367-318-5

Vašátková, J., Vyhnálková, P., Burešová, P., Rodina a náhradní rodinná péče. Olomouc: Hanex, 2008, ISBN: 978-80-7409-013-4

Zezulová, D., Pěstounská péče a adopce. Praha: Portál, 2012, ISBN: 978-80-262-0065-9

Další literatura bude průběžně doplňována během práce na finálním textu mojí bakalářské práce.

Vedoucí bakalářské práce:

PhDr. Alena Plšková

Katedra pedagogiky a psychologie

Datum zadání bakalářské práce:

11. listopadu 2013

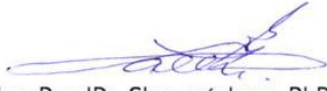
Termín odevzdání bakalářské práce:

30. dubna 2014

V Brně dne 11. listopadu 2013

doc. PhDr. Miloslav Jůzl, Ph.D.
vedoucí ústavu

doc. PaedDr. Slavomír Laca, Ph.D.
vedoucí katedry

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k prezenčnímu nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

EVA STAŇKOVÁ

Jméno, příjmení studenta

V Brně 15. 4. 2014

Podpis

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevydělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlížení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu, k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst. 3). Odpirá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jím dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlédne k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Tato práce se zaměřuje na nově se formující oblast náhradní rodinné péče v České republice označovanou jako profesionální pěstounská péče. Teoretická část popisuje náhradní péči jako systémový komplex institutů řešících péči o ohrožené děti, popisuje její jednotlivé typy a uvádí jejich charakteristiky. Největší prostor je zde věnován vysvětlení základních principů pěstounské péče na přechodnou dobu a především požadavkům a kritériím pro výběr profesionálních pěstounů, kteří mají tvořit novou skupinu státních zaměstnanců pracujících v tomto sektoru. Praktická pasáž se, formou dotazníkového šetření, snaží zmapovat informovanost veřejnosti o této problematice, její náhled na možné komplikace spojené s tímto novým trendem v oblasti péče o děti a především prozkoumat její ochotu uvažovat o možnosti vstoupit na toto pole jako jeho aktivní součást.

Klíčová slova:

rodina, sociálně-právní ochrana dětí, náhradní rodinná péče, pěstounská péče, profesionální pěstounská péče

ABSTRACT

The bachelor thesis is focused on the newly developing area of surrogate family care in the Czech Republic termed as a professional foster care. Theoretical part of the thesis describes the surrogate family care as a systematic complex of institutions dealing with the care for neglected children, it also describes its individual types and their characteristics. The biggest attention is paid to the explanation of essential principles of temporary foster care and especially to the requirements and criteria for selection of professional foster parents that will create new group of state employees working in this sector. Practical part of the thesis, utilising questionnaire survey, maps knowledge of general public in this area, its view on possible difficulties connected with this new trend in child care and especially its willingness to consider the possibility to enter this area as its active part.

Keywords:

family, social-legal child protection, surrogate family care, foster care, professional foster care

Děkuji PhDr. Aleně Plškové za velmi svědomitou metodickou pomoc při zpracování mé bakalářské práce.

Děkuji své rodině za trpělivost, toleranci a podporu, kterou mi projevovala po celou dobu mého studia, čehož si nesmírně vážím.

Motto: „Každé dítě má schopnost učinit šťastnými své rodiče, ale ne všichni rodiče mají schopnosti a možnosti učinit šťastnými svoje děti“.

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD	8
I TEORETICKÁ ČÁST	10
1 VYMEZENÍ ZÁKLADNÍCH POJMŮ	11
1.1 SOCIÁLNĚ-PRÁVNÍ OCHRANA DĚTÍ	11
1.2 OHROŽENÉ DÍTĚ	12
1.3 NÁHRADNÍ VÝCHOVNÁ PÉČE	12
2 HISTORIE VZNIKU NRP A SITUACE NA ÚZEMÍ ČR	14
2.1 POČÁTKY NÁHRADNÍ PÉČE	14
2.2 OBDOBÍ MEZI OSVÍCENSTVÍM A PRVNÍ SVĚTOVOU VÁLKOU	15
2.3 PODMÍNKY NRP V OBDOBÍ MEZI SVĚTOVÝMI VÁLKAMI	16
2.4 POVÁLEČNÉ OBDOBÍ.....	17
3 FORMY A CHARAKTER NÁHRADNÍ PÉČE	19
3.1 NÁHRADNÍ ÚSTAVNÍ PÉČE	19
3.2 NÁHRADNÍ RODINNÁ PÉČE	20
3.3 VYBRANÉ STATISTICKÉ ÚDAJE O NÁHRADNÍ PÉČI V ČR	27
4 PĚSTOUNSKÁ PÉČE NA PŘECHODNOU DOBU	29
4.1 LEGISLATIVA SOUVISEJÍCÍ S PPPD	29
4.2 URČENÍ INSTITUTU PPPD	32
4.2.1 Raná pěstounská péče	33
4.2.2 Možné problémy v oblasti přechodné péče.....	35
4.3 OSOBA A OSOBNOST „PROFESIONÁLNÍHO“ PĚSTOUNA	37
II PRAKTICKÁ ČÁST	40
5 VÝZKUMNÉ ŠETŘENÍ A JEHO VÝSLEDKY	41
5.1 METODY, CÍLE VÝZKUMU A STANOVENÍ HYPOTÉZ.....	41
5.2 VÝBĚR RESPONDENTŮ	43
5.3 PREZENTACE VÝSLEDKŮ VÝZKUMU	46
5.4 ANALÝZA VÝSLEDKŮ VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ.....	56
5.4.1 Souhrnný přehled výsledků dotazníkového šetření.....	59
ZÁVĚR	60
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	63
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	68
SEZNAM GRAFŮ	69
SEZNAM TABULEK	70
SEZNAM PŘÍLOH	71

ÚVOD

Pro svou závěrečnou bakalářskou práci jsem si vybrala téma dotýkající se oblasti náhradní rodinné péče se zaměřením na typ náhradní péče poskytované pouze na přechodnou dobu, který je také označován výrazem profesionální pěstounská péče. Pěstounská péče, ve své klasické dlouhodobé podobě, je v České republice po dlouhá léta považována za jednu z nezastupitelných forem péče o děti bez dostatečného rodinného zázemí a nový typ pěstounské péče na dobu přechodnou si klade za úkol tento systém doplnit na komplexní funkční celek.

Dobře fungující rodina je bez diskusí naprosto nejvýznamnějším a nejdůležitějším prvkem v životě každého dítěte, která má zajistit vše potřebné, co dítě ke svému zdravému fyzickému a psychickému vývoji potřebuje. Náhradní péče, institucionalizovaná nebo její rodinná forma, přichází na řadu ve chvíli, kdy je výchova a zdravý vývoj dětí ze strany jejich primární skupiny, tj. rodiny, nějakým způsobem ohrožen. Je obecně známou skutečností, že ne všichni rodiče a ne za všech okolností jsou schopni a ochotni se adekvátně postarat o své děti a zajistit jim odpovídající životní podmínky. Právě pro tyto situace, kdy děti z různých příčin nemohou vyrůstat ve své vlastní rodině, se hledá nová forma, která by mohla po přechodnou dobu vytvořit spojovací most, pomocí kterého by se ohrožené děti posunuly k lepším životním podmínkám v jejich budoucím životě. Tímto mostem by se měla stát právě pěstounská péče na přechodnou dobu.

Státní správa si od zavedení tohoto institutu také slibuje snížení výdajů v sociální oblasti. Protipólem k růstu jednotlivých dílčích částí systému náhradní rodinné péče je totiž celkové zúžení a minimalizace počtu zařízení institucionálního charakteru, zřizovaných státem, jako jsou kojenecké ústavy, dětské domovy, výchovné ústavy a další ústavy sociální péče. Snaha státu o tak zásadní minimalizaci ústavní péče je mezi odbornou veřejností tématem velmi kontroverzním. Na jedné straně je velmi silný tlak směrem umisťovat co největší množství dětí do pěstounských rodin, na straně druhé panuje přesvědčení, že zdaleka ne všechny ohrožené děti jsou vhodné pro rodinný typ náhradní péče a to z důvodů například zdravotních nebo etnických a také může být velmi obtížné umisťovat děti se silnějšími výchovnými problémy. Není ale pochyb o tom, že péče na přechodnou dobu bude velmi vhodná pro kojence čekající na umístění do náhradních rodin a také pro děti, jejichž rodina je objektivně dobře fungující, ale dostala se do krátkodobých problémů. Dítě by v těchto případech mělo jistotu, že se do vlastní rodiny po čase vrátí a mohlo by tedy dočasnou změnu překonat bez větších traumat.

Následující text je rozdělen do dvou samostatných částí. Teoretická část podává základní informaci o struktuře systému náhradní péče v ČR, vysvětluje některé pojmy spojené s touto problematikou a popisuje jednotlivé prvky systému náhradní péče. Ve svojí nejobsáhlejší části se věnuje principům pěstounské péče na přechodnou dobu, jejímu legislativnímu rámci a také se dotýká rané pěstounské péče, která je jednou z klíčových oblastí aplikace přechodné péče.

Základem praktické části je interpretace výsledků krátkého dotazníkového šetření provedeného kvantitativní výzkumnou metodou. Jednotlivé otázky dotazníku byly voleny tak, aby vyhodnocení získaných odpovědí mohlo poskytnout alespoň základní přehled o informovanosti veřejnosti o profesionální pěstounské péči a zmapovat její ochotu uvažovat o práci profesionálního pěstouna jako o reálném povolání. Získaná data by měla také dovolit napovědět, ze které skupiny obyvatelstva by v budoucnu mohla státní správa získávat nejčastěji zájemce o vykonávání této profese.

Cílem předkládané bakalářské práce je tedy pokusit se poskytnout nezávislý pohled na současnou situaci v oblasti náhradní rodinné péče a zjistit, zda laická veřejnost vnímá „profesionální“ pěstounskou péči jako nezbytný nástroj k zajištění práv ohrožených dětí.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 VYMEZENÍ ZÁKLADNÍCH POJMŮ

Pokud rodina není, ať už z jakéhokoli důvodu, schopna pečovat o vlastní dítě, pak je nutné pro takové dítě hledat jinou formu péče, prostřednictvím které bude zajištěn jeho další zdravý vývoj. V dalším textu mé práce se budu odkazovat na pojmy, které se pojí s institutem náhradní péče a je nutné je alespoň krátce definovat.

1.1 Sociálně-právní ochrana dětí

Zákon 401/2012 Sb. (kterým se změnil zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí) v §5 definuje základní náhled na tento institut následujícím textem:

„Předním hlediskem sociálně-právní ochrany je zájem a blaho dítěte, ochrana rodičovství a rodiny a vzájemné právo rodičů a dětí na rodičovskou výchovu a péči. Přitom se přihlíží i k širšímu sociálnímu prostředí dítěte.“¹

Sociálně-právní ochrana dětí (SPOD) je zakotvena samozřejmě i v mezinárodních smlouvách. Ve většině států je na ni kladen velký důraz a to především s ohledem na to, že děti jsou svými schopnostmi a možnostmi omezeny ve využívání právních nástrojů. Základním pilířem mezinárodních smluv v této oblasti je Úmluva o právech dítěte přijatá Valným shromážděním OSN v roce 1989 (jejím předchůdcem byla Charta práv dítěte z roku 1959). Dalšími mezinárodně platnými úmluvami jsou např.:

- Úmluva o ochraně dětí a spolupráci při mezinárodním osvojení (přijata Haagskou konferencí mezinárodního práva soukromého v roce 1993),
- Evropská úmluva o výkonu práv dětí (vyhlášena Radou Evropy v roce 1996).

Orgány sociálně-právní ochrany dětí v ČR

Strukturu orgánů sociálně-právní ochrany dětí určuje zákon o SPOD v § 4 odst. 1 a současně také vymezuje i jejich působnost. Mezi orgány sociálně-právní ochrany dětí jsou zařazeny:

- krajské úřady (v Praze Magistrát hl. města Prahy),
- obecní úřady obcí s rozšířenou působností (městské úřady, ve statutárních městech magistráty a úřady městských obvodů, v Praze úřady pověřených městských částí),
- obecní úřady,

¹ zákon č. 401/2012 Sb., [online] [cit. 2014-03-10] Dostupný z: <http://www.mpsv.cz/files/clanky/14305/novela.pdf>

- Ministerstvo práce a sociálních věcí,
- Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí,
- Úřad práce České republiky (krajské pobočky a pobočka pro hlavní město Prahu).

Sociálně-právní ochranu dětí zajišťují také obce a kraje v samostatné působnosti, komise pro sociálně-právní ochranu dětí a další právnické a fyzické osoby, jsou-li výkonem sociálně-právní ochrany pověřeny. Ty mezi orgány sociálně-právní ochrany dětí nepatří.²

1.2 Ohrožené dítě

Děti, které je možno označit za ohrožené, definuje §6 zákona č. 359/1999 Sb. Za takové, lze ve smyslu tohoto zákona, považovat děti, které jsou ohrožovány svým okolím nebo i samy sebou. Do takové skupiny lze v prvním sledu řadit děti, jejichž rodiče:

- zemřeli,
- neplní povinnosti plynoucí z rodičovské zodpovědnosti,
- zneužívají nebo nevykonávají práva plynoucí z rodičovské zodpovědnosti.

Dále se sociálně-právní ochrana zaměřuje především na děti, které jsou:

- týrané, zneužívané nebo ohrožované násilím,
- zanedbávané či ohrožené závislostí na návykových látkách.

Obecně lze tedy říci, že se jedná o děti, které vyžadují zvýšenou pozornost okolí.

1.3 Náhradní výchovná péče

Náhradní výchovná péče je pojem využívaný v oblasti sociální práce. V České republice se tímto rozumí formy náhradní péče u dětí bez vlastního funkčního a kvalitního rodinného zázemí. Jedná se tedy nejčastěji o umístění dětí např. do kojeneckých ústavů, do dětských domovů, do diagnostických ústavů, do výchovných ústavů, či do ústavů sociální péče. Také se může jednat o tzv. pečovatelské rodiny, jako jsou např. SOS dětské vesničky, osvojitelské rodiny, či svěření nezletilého dítěte do péče jiné fyzické osoby než jsou biologičtí rodiče (prarodiče) a poručenství. NVP je realizována dvojitou formou, a to buď:

- ústavní formou,
- rodinnou formou.³

² zákon č. 359/1999 Sb. [online] [cit. 2014-03-10] Dostupný z: <http://www.uplnezni.cz/zakon/359-1999-sb-o-socialne-pravni-ochrane-deti/>

³ BOŤOVÁ, A. Náhradní rodinná péče a transformace systému péče o ohrožené děti v ČR, Brno, 2008, s. 21-22

Ústavní péče

Ústavní výchova představuje formu kolektivní péče o dítě. Jedná se o výchovné opatření, které nařizuje soud a to v případě, že nemůže být postaráno o dítě v rámci jeho rodiny, výchova dítěte je vážně narušena nebo ohrožena a žádná jiná opatření nevedou k nápravě. Před nařízením ústavní výchovy je povinností soudu prozkoumat, zda není možné zajistit dítěti výchovu formou náhradní rodinné péče, která má přednost před péčí ústavní.⁴

Náhradní rodinná péče

Náhradní rodinná péče (NRP) je formou péče týkající se dětí osiřelých, opuštěných a také dětí, jejichž biologičtí rodiče nejsou schopni zajistit jejich adekvátní výchovu. Z tohoto důvodu jsou vychovávány „náhradními rodiči“ v prostředí, které je nejvíce podobné přirozené rodině.⁵

Odborná literatura charakterizuje také náhradní rodinnou péči jako souhrnné označení pro všechny druhy nekolektivní péče o děti, o které se z různých příčin nemohou nebo nechtějí starat rodiče.⁶

Právně volné dítě

Tímto pojmem se označuje takové dítě, kterého se rodiče rozhodli vzdát ihned po jeho narození a své rozhodnutí opětovně potvrdili „*po uplynutí ochranné lhůty, která trvá šest týdnů, nebo je splněna doba tzv. kvalifikovaného nezájmu, což je u novorozenců dva měsíce, u dětí starších šest měsíců*“.⁷

Dítě, které není aktuálně v péči svých rodičů, se může stát právně volným i za situace, kdy se rodiče po dané období (v řádu několika měsíců) nezajímají o jeho psychický ani zdravotní stav a nenavštěvují ho. Rozlišujeme dva typy takového nezájmu o péči:

- žádný zájem - v tomto případě jde o nezáměr od narození dítěte,
- kvalifikovaný nezáměr - nezáměr po dobu 6měsíců od předání dítěte do péče jinému subjektu.⁸

Jen dítě v tomto právním stavu může být uvolněno k osvojení (adopci).

⁴ BUBLEOVÁ, V. a kol. Základní informace o náhradní rodinné péči, Praha, 2011, s. 55

⁵ MATĚJČEK, Z. Náhradní rodinná péče, Praha, 1999, s. 31

⁶ NOŽÍŘOVÁ, J. Náhradní rodinná péče, Praha, 2012, s.11

⁷ ZEZULOVÁ, D. Pěstounská péče a adopce, Praha, 2012, s. 15

⁸ GABRIEL, Z., NOVÁK, T. Psychologické poradenství v náhradní rodinné péči, Praha, 2008, s.43-44

2 HISTORIE VZNIKU NRP A SITUACE NA ÚZEMÍ ČR

Historie náhradní rodinné péče velmi úzce souvisí s historií lidstva. Zmínky o opuštěných a osiřelých dětech jsou zmiňovány už ve starověkých mýtech. Období, ve kterém se formovala náhradní rodinná péče, je možné rozdělit do několika etap, které v dalších částech textu budu popisovat.

2.1 Počátky náhradní péče

První zmínky, které lze považovat za podklad k teoretické části zpracovávaného tématu, se datují k přelomu 16. a 17. století. V tomto období se pomoc pro chudé a opuštěné děti začíná organizovat především pod záštitou různých kongregací a to na úrovni zakládání nalezinců a sirotčinců, které většinou vznikaly při budovách nemocnic.

Začátkem 17. století se formuje naše nejstarší zařízení pod názvem Nalezinec Vlašský špitál umístěný v Praze pod Janským vrškem ve Vlašské ulici na Malé Straně. Cílem jeho fungování bylo zajistit podporu a ochranu všem chudým, ale především opuštěným a osiřelým dětem. Během doby se toto zařízení postupně rozrůstalo a stalo se nejvýznamnějším ústavem svého druhu v Čechách. Zpočátku šlo o nemocnici, nalezinec a sirotčinec, ale v posledním období před svým uzavřením v roce 1789 do něj byla včleněna i porodnice s dvaceti postelemi a třemi porodními lůžky.⁹ Dalším z nich byl například Nalezinec na Karlově (otevřeno 1897-1902, Později Zemský ústav pro matku a dítě¹⁰), kam přicházelo až 3000 dětí ročně. V těchto zařízeních ve většině případů končily děti nemanželské, narozené v zemské porodnici, trestnici, nebo děti, které byly přivedeny policií – funkce dnešního záchranného dětského domova. Tato zařízení se potýkala s mnohými problémy, např. vysokou úmrtností dětí (k jejímuž snížení došlo až s pomocí očkování), financováním a s nesouhlasem veřejného mínění. Z těchto důvodů byly nalezince zavírány, nicméně právě ony se staly „zdrojem“ dětí pro zájemce o osvojení a později i pro pěstounskou péči.¹¹

Hlavní motivací pro přijetí dětí do náhradní rodiny bylo v nejstarším období nastaveno aktuální situací ve společnosti. V historii nebyly výjimkou ani situace, kdy dítě bylo přijato do náhradní rodiny za účelem získání majetku nebo také levné pracovní síly. Hodnota

⁹ [online] [cit. 2014-03-12] Dostupné z: <http://www.fnmotol.cz/o-nas/historie-a-soucasnost/nalezinec-vlassky-spital/>

¹⁰ [online] [cit. 2014-03-12] Dostupné z: <http://www.fnmotol.cz/o-nas/historie-a-soucasnost/nalezinec-na-karlove/>

¹¹ MATĚJČEK, Z. a kol. Náhradní rodinná péče, Praha, 1999, s. 18

lidského života byla zpočátku minimální, neboť dítě nebylo pro společnost takovým přínosem, jako dospělá osoba. Důvodem byla skutečnost, že dítě není dostatečně pracovně výkonné. Prioritním zájmem při osvojení dítěte byl tedy jednoznačně zájem a motivace osvojitele.¹²

2.2 Období mezi osvícenstvím a první světovou válkou

Pro počáteční období osvícenství je charakteristický postupný nárůst počtu nalezců. Tento myšlenkový proud v sobě zahrnuje i celospolečenskou tendenci co nejvíce odstraňovat utrpení opuštěných dětí a zajistit jim alespoň základní podmínky pro jejich vývoj. Otázky týkající se náhradní rodinné péče se dostávají do popředí diskutovaných témat.

Ve vztahu k pojmu náhradní péče nelze opomenout zmínit i úlohu kojných. Jejich služeb bylo využíváno v ranných obdobích, kdy kojné a chůvy patřily ke služebnictvu panovnických dvorů a běžně také šlechticů a bohatých měšťanů, ale i v dobách osvícenství. Ale právě v tomto období se začíná měnit jejich status a začíná se pro ně používat úředního názvu „pěstouni“. Právě ve vztahu k nalezcům působily kojné, chůvy a opatrovnice jako první placené pěstounky. S trochou nadsázky lze tedy hovořit o počátcích náhradní rodinné péče. Děti totiž u nich pobývaly v placené péči až do šestého roku svého věku.¹³

Pěstouni se samozřejmě mohli o svěřené děti starat dále, ale v tomto případě už bezplatně a vzhledem k tomu, že pro venkovské ženy byl příspěvek na péči o nalezence v mnoha případech používán jako zdroj obživy, nebyla tato praxe nijak častá.

„Nalezince byly stále ještě přeplněné, dětí pro adopci „volných“ mnoho, zájemců a uchazečů o ně však málo. Pravý opak dnešního stavu! Byly vlastně jen dvě kategorie potenciálních osvojitelů - jednak bezdětní zámožní manželé, kteří prokazují „ubohým“ dětem dobrodiní, jednak pěstouni, kteří si dítě ponechávají i po šestém roce jeho věku, kdy by je měli prodat zpět do nalezince, odkud by putovalo dál do své domovské obce.“¹⁴

Významným právním dokumentem, který se týkal péče o děti, byl Zemský zákon chudinský pro Čechy, který byl vyhlášen v roce 1868. Veřejná péče o opuštěné a osiřelé děti byla poskytována v rámci chudinské péče v působnosti a za finanční účasti obcí.¹⁵

¹² NOŽÍŘOVÁ, J. Náhradní rodinná péče, Praha, 2012, s. 27

¹³ [online] [cit. 2014-03-12] Dostupné z: <http://www.pestouni.cz/pestouni/clanky/cz/21/vy/>

¹⁴ MATĚJČEK, Z. a kol. Náhradní rodinná péče, Praha, 1999, s. 20

¹⁵ [online] [cit. 2014-03-13] Dostupné z: <http://www.psp.cz/eknih/1929ns/ps/stenprot/022schuz/s022007.htm>

Poskytovatelé náhradní péče pro opuštěné a osiřelé děti se stále potýkaly s nedostatkem finančních prostředků pro svou práci. Jako další nástroj pro jejich zajištění byl vytvořen v roce 1902 zemský sirotčí fond zřízený zemským výborem v Čechách, z něž byly poskytovány příspěvky pro rodiny starající se o opuštěné dítě. Následně se začaly institucionalizovat okresní komise péče o mládež, které pracovaly jako dobrovolné organizace a ty pak společně s odbornými orgány pro blaho dítěte a mládeže vytvořily oficiální základ sociální péče o děti.¹⁶

Základem pro vznik okresních komisí bylo v roce 1908 vytvoření České zemské komise pro péči o mládež, která fungovala při Zemské radě. Tato instituce řešila v době první světové války, krizové situace v péči o děti, jako například osiření dítěte, život dítěte v podmínkách, které pro něho nebyly příznivé a ohrožovaly zdravý vývoj dítěte.¹⁷

2.3 Podmínky NRP v období mezi světovými válkami

V době po 1. světové válce dochází k dalšímu významnému obratu v problematice náhradní rodinné péče. Prioritním již není pouze zájem osvojitelů, ale také se začíná přihlížet k zájmu dítěte. Otázka válečných sirotků je pro mnohé státy tou nejdůležitější, a to jak z hlediska morálního, tak i finančního.

Ochrana dítěte se stává v novém Československu celonárodním programem a snahou. V tomto období dosahovala pěstounská péče vysoké úrovně a byla rozdělena na čtyři typy.

Pěstounská péče „nalezenecká“

Tento typ péče byl pokračováním pobytu dítěte v sirotčinci nebo nalezinci, kdy bylo dítě svěřeno nejčastěji do péče vybraného manželského páru za úplatu a zde žilo do dosažení předem stanoveného věku. Následně se vracelo zpět do ústavu. Výběr pěstounů a vykonávání dohledu nad úrovní jejich péče bylo zajišťováno ústavem prostřednictvím tzv. ústavního poručenství.

Pěstounská péče řízená a kontrolovaná Okresními péčemi o mládež

Při této formě vyhledávali pracovníci Okresních péčí o mládež spolehlivé pěstouny, podle předem stanovených kritérií. Výběru vyhověli především občané mravně bezúhonní, v dobrém zdravotním i psychickém stavu, se stálým zaměstnáním a bydlištěm, kteří byli

¹⁶ [online] [cit. 2014-03-13] Dostupné z: http://www.nahradnirodina.cz/uvod_teoreticke_pojeti_nahradni_rodinne_pece

¹⁷ NOŽÍŘOVÁ, J. Náhradní rodinná péče, Praha, 2012, s. 29

schopni zajistit dítěti řádnou výchovu. Právní rámec byl tomuto způsobu dán zákonem 256/1921 Sb., o ochraně dětí v cizí péči a dětí nemanželských.¹⁸

Pěstounská péče v tzv. rodinných koloniích

Základem této myšlenky bylo najít odpovídající počet pěstounských rodin v jedné uzavřené lokalitě. Rodinné kolonie byly zakládány sociálními pracovníky v několika sousedících obcích nebo okrese a byly tvořeny souborem patnácti až dvacet rodin. Vzhledem k tomu, že rodiny žily na určitém, poměrně malém území, bylo snadné být s nimi v kontaktu, provádět kontrolu péče a pomáhat jim s řešením výchovných problémů.

Pěstounská péče na základě soukromé dohody mezi rodiči dítěte a pěstouny

Tento způsob se postupem času měnil ve svěřování péče do rukou prarodičům a jiným příbuzným bez nutnosti soudního jednání. Tento poslední typ pěstounské péče je zároveň jediným z období první republiky, který přetrval až do sedmdesátých let dvacátého století.¹⁹

2.4 Poválečné období

Po porážce nacistického Německa neměla naše země dostatečný časový prostor k obnově principů náhradní rodinné péče, kterých dosáhla v období první republiky. Už po roce 1948 nová vládnoucí garnitura nastoupila svou cestu k potírání všech odpůrců nové ideologie. Odpůrci systému byli pronásledováni a trestáni. Docházelo k zabavování majetku a tyto ideologické čistky měly samozřejmě neblahý vliv i na institut rodiny jako takové. Mnoho lidí se ocitlo bez prostředků na obživu a to mělo zásadní dopad i na péči o jejich děti. Navíc pro nové období bylo třeba vychovat ideálního socialistického občana a stát potřeboval zvýšit svůj vliv na výchovu dětí. Snahy o potírání rodiny, jako základního výchovného institutu, vyústily v roce 1950, kdy byla u nás pěstounská péče zcela zrušena. Pokud pěstouni v tomto období nevyužili možnosti si svěřené dítě osvojit, bylo jim odebráno a umístěno do státního zařízení. Rodina byla označena jako institut historicky překonaný a naprosto tedy ztrácelo smysl hledat náhradní rodinu pro opuštěné děti. Nastala doba rozkvětu tzv. kolektivní výchovy a dětských domovů.

¹⁸ zákon č. 256/1921 Sb. [online] [cit. 2014-03-14] Dostupný z: <http://www.epravo.cz/vyhledavani-aspi/?Id=2537&Section=1&IdPara=1&ParaC=2>

¹⁹ zpracováno dle Bubleová, V., Matějček, Z. In Matějček, Z. a kol. Náhradní rodinná péče, Praha, 1999, s.29-30

Začátkem šedesátých let se situace v oblasti rodinné péče uvolňuje a institut rodiny a její neopomenutelná funkce ve výchově dětí začíná zažívat počátek svojí rehabilitace. Velmi významným krokem se stává přijetí zákonného předpisu č. 94/1963 Sb. Zákona o rodině.²⁰ Ten v oblasti péče o děti upravuje základní vztahy mezi rodiči a dětmi, podmínky osvojení a poručenství.

Uvolňování politického tlaku a počátky renesance v oblasti náhradní rodinné péče ale nemělo dlouhého trvání. K dalšímu útlumu došlo v roce 1968 nástupem normalizace. Situace v oblasti náhradní péče byla tedy v tomto období přímo závislá na aktuální ideologii. Tento stav samozřejmě znemožňoval soustavnou práci odborné veřejnosti na zlepšování celého systému.

I přes tento stav se objevují snahy o zakládání SOS vesniček, které měly již tradici v okolních zemích. První myšlenky, ubírající se tímto směrem, se objevují ve druhé polovině šedesátých let. Nakonec v roce 1969 vzniká Sdružení SOS dětských vesniček. V rychlém sledu zahájily činnost první dvě SOS dětské vesničky v Karlových Varech-Doubí a Chvalčově. Po nuceném přerušení činnosti v období let 1975 – 1989 obnovilo Sdružení SOS dětských vesniček svou existenci ihned po pádu komunistického režimu.²¹

Další postupné změny ze strany státní správy nastaly až v sedmdesátých letech. V roce 1972 byla přijata Organizační směrnice pro dětské domovy a ostatní výchovná zařízení.²² Ta obsahovala mimo jiné i klauzuli o posunutí věkové hranice pro odchod z výchovných zařízení až na hranici dospělosti, tedy na dovršení 18-ti let.

Přelomovým zákonem pro oblast pěstounské péče, která byla tedy opět obnovena až po dvaceti třech letech, bylo přijetí zákona č. 50/1973 Sb. O pěstounské péči.²³ Od tohoto období dochází k trvalým snahám o zpřístupnění náhradní rodinné péče pro co největší množství ohrožených dětí.

²⁰ zákon č. 94/1963 Sb. [online] [cit. 2014-03-14] Dostupný z: http://www.mpsv.cz/files/clanky/7262/Zakon_o_rodine.pdf

²¹ [online] [cit. 2014-03-15] Dostupné z: <http://www.podporujemerodinu.cz/podporujeme-rodinu/sos-vesnicky/historie/>

²² [online] [Cit. 2014-03-15] text směrnice dostupný z <http://www.epravo.cz/vyhledavani-aspi/?Id=32060&Section=1&IdPara=1&ParaC=2>

²³ zákon č. 50/1973 Sb. [online] [cit. 2014-03-15] Dostupný z: <http://www.psp.cz/sqw/sbirka.sqw?cz=50&r=1973>

3 FORMY A CHARAKTER NÁHRADNÍ PÉČE

Náhradní péče může mít formu institucionální vykonávanou v rámci veřejnoprávních zařízení nebo může mít charakter náhradní rodinné péče. Fakticky ale i pěstounská péče, jako jedna ze základních forem NRP, v sobě nese i prvky veřejnoprávního institutu a to především s ohledem na její zprostředkování, financování a provádění kontrolních úkonů.

3.1 Náhradní ústavní péče

Ústavní výchova pro děti do jednoho roku je realizována v kojeneckých ústavech. Dříve byly do kojeneckých ústavů umísťovány děti především ze zdravotních důvodů, například děti narozené s nízkou porodní váhou nebo ty, které byly izolovány od tuberkulózních rodičů.²⁴ V současné době jsou do kojeneckých ústavů umísťovány děti především z důvodů sociálních. Výchova dětí od jednoho do tří let věku je realizována v dětských domovech, které poskytují výchovnou péči dětem, pro které není možnost zajistit odpovídající péči ve vlastní, případně náhradní, rodině. Uvedená ústavy jsou podle zákona č. 20/1966 Sb.,²⁵ o péči o zdraví lidu zařazeny do systému zdravotnických zařízení a jejich řízení náleží do gesce MZ.

Druhy a způsob fungování zařízení určených pro výkon ústavní výchovy upravuje zákon č. 109/2002 Sb.,²⁶ o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve výchovných zařízeních. Zákon určuje, že zařízeními pro výkon ústavní výchovy jsou diagnostický ústav, dětský domov, dětský domov se školou a výchovný ústav. Do těchto zařízení jsou umísťovány děti a mládež od tří do osmnácti let, u kterých se vyskytují poruchy chování. Tato zařízení svým zařazením spadají do působnosti MŠMT.

Dále do systému ústavní výchovy patří ještě zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc. Právní rámec jejich působení definuje zákon o SPOD a do také ústavy sociální péče pro výkon ústavní a ochranné výchovy dětí tělesně nebo mentálně postižených. Tyto ústavy přijímají děti s vážným stupněm mentální retardace nebo s kombinacemi postižení

²⁴ MATĚJČEK, Z. a kol. Náhradní rodinná péče, Praha, 1999, s. 39

²⁵ zákon č. 20/1966 Sb. [online] [cit. 2014-03-17] Dostupný z: <http://www.psp.cz/sqw/sbirka.sqw?r=1966&cz=20>

²⁶ zákon č. 109/2002 Sb. [online] [cit. 2014-03-17] Dostupný např. z <http://www.msmt.cz/dokumenty/zakon-c-109-2002-sb-o-vykonu-ustavni-vychovy-nebo-ochranné-vychovy-ve-skolskych-zarizenich-a-o-preventivne-vychovne-peci-ve-skolskych-zarizenich-a-o-zmene-dalsich-zakonu>

tělesného, smyslového a mentálního a z těchto důvodů nemohou vyrůstat v rodinném prostředí. Oba zmíněné druhy zařízení spadají do působnosti MPSV.

Hlavním problémem ústavní výchovy je skutečnost, že děti vyrůstají v neosobním prostředí, které jim nemůže nahradit rodičovskou péči. Vychovatelé, za ně mají pouze dílčí odpovědnost a lásku rodičů jim nemohou nenahradit. Tyto děti dovršením osmnáctého, popř. devatenáctého roku musí z domova odejít a ve většině případů se u nich projevují problémy se sociální adaptací, hledáním zaměstnání, nebo bydlení apod.

Hostitelská péče

Hostitelská péče je další formou pomoci dětem, které žijí v ústavní péči. S hostitelskou péčí se můžeme setkávat v praxi, ovšem naše legislativa tento termín nezná. Jedná se o formu náhradní péče, kdy pár nebo i jednotlivec udržuje kontakt s dítětem, které vyrůstá v dětském domově. Jedná se o především děti starší, o děti které mají různé zdravotní nebo výchovné problémy, sourozence, nebo děti odlišných etnických skupin. Dítě rodinu navštěvuje, může s ní trávit víkendy, prázdniny, ovšem je bráno jako „host“, odtud tedy pramení označení hostitelská péče. Nevzniká mezi nimi žádný právní vztah.²⁷

3.2 Náhradní rodinná péče

Náhradní rodinná péče (NRP) je formou péče o děti, kdy je dítě vychováváno osobou „náhradního“ rodiče a to v prostředí, které se nejvíce podobá životu v přirozené rodině.²⁸

Osvojení

Osvojení (často se v odborné literatuře používá významově totožný výraz adopce) je absolutně nejčastější formou náhradní rodinné péče, která je realizována v České republice. O osvojení především usilují bezdětné páry, které nemají možnost mít vlastní děti, ale touží po naplnění své rodičovské role.²⁹ Osvojení se může týkat pouze dětí, které jsou právně volné a mohou být dány k osvojení schváleným žadatelům.

²⁷ [online] [cit. 2014-03-17] Dostupné z: http://www.nahradnirodina.cz/ustavni_pece

²⁸ [online] [cit. 2014-03-20] Dostupné z: <http://www.adopce.com/informace/zakladni-pojmy/>

²⁹ ZEZULOVÁ, D. Pěstounská péče a adopce, Praha, 2012, s. 17

Osvojení může být definováno jako „*poměr mezi dospělým osvojitelem a nezletilým osvojencem, který je podle platného práva ČR totožný s poměrem mezi rodiči a dítětem. Osvojitel má vůči osvojenému dítěti rodičovskou odpovědnost*“.³⁰

Osvojené dítě se stává dítětem nových rodičů, se všemi právy a povinnostmi, tedy alespoň před zákonem. Osvojitel má vůči němu vyživovací povinnost a další právní závazky.

Základním cílem a smyslem institutu osvojení je umožnit dítěti vyrůstat v rodinném prostředí a dopřát mu, aby mělo „své“ blízké osoby a byly mu tak vytvořeny co možná nejlepší a nejkvalitnější podmínky pro jeho další tělesný a duševní vývoj.

„*Osvojení, vedle svého hlavního poslání, kterým je a zůstává nahradit nezletilému dítěti chybějící stabilní rodinné prostředí, přispívá výchovou, péčí a láskou zároveň k naplňování smyslu života osvojitelů, v jejichž rodině začíná osvojenec žít.*“³¹

Právní rámec pro akt osvojení určoval až do začátku letošního roku zákon 94/1963 Sb. o rodině, ale ten byl zrušen a nahrazen předpisem č. 89/2012 Sb.³² občanským zákoníkem, do kterého byla včleněna pasáž zastřešující tento institut.³³ Díkce nového občanského zákoníku přinesla pro oblast osvojení několik změn. O těch nejvýznamnějších bych se ráda, alespoň heslovitě, zmínila:

- doporučen minimální věkový rozdíl mezi osvojitelem a osvojencem, který by neměl být, až na výjimky, menší než 16 let,
- zakotvení souhlasu dítěte k osvojení, pokud dosáhlo minimálně věku 12 let,
- upravena povinnost informovat osvojené dítě o tom, že bylo osvojeno, a to nejpozději do zahájení školní docházky,
- může být osvojena i zletilá osoba,
- upuštěno od dělení osvojení na zrušitelné a nezrušitelné, uvedeno pouze že po uplynutí tří let od rozhodnutí již osvojení nelze zrušit.³⁴

Osvojení zcela zanikají vzájemná práva mezi osvojencem a jeho původní biologickou rodinou. Jakmile dojde k soudnímu rozhodnutí o osvojení, jsou biologičtí rodiče vymazáni

³⁰ MATOUŠEK, O. Slovník sociální práce, Praha, 2003, s. 138

³¹ MATĚJČEK, Z. a kol. Osvojení a pěstounská péče, Praha, 2002, s. 13

³² zákon č. 89/2012 Sb. [online] [cit. 2014-03-20] Dostupné z:

<http://www.psp.cz/sqw/sbirka.sqw?r=2012&cz=89>

³³ zákon č. 89/2012 Sb. [online] [cit. 2014-03-20] Dostupné z:

<http://www.psp.cz/sqw/sbirka.sqw?r=2012&cz=89>

³⁴ [online] [cit. 2014-03-20] Dostupné z: <http://www.cijedite.cz/?nav=aktuality/ostatni/349-osvojeni-v-novem-obcanske.html>

z rodného listu dítěte a je vydán nový rodný list. Osvojitelé jsou uvedeni v rodném listě osvojenice, na místě jeho rodičů a jsou zapsáni v knize narození na příslušné matrice.³⁵

Mezinárodní osvojení

Pokud se pro dítě nepodaří najít náhradní rodinu v jeho rodné zemi, je možná varianta mezinárodního osvojení. Mezinárodní osvojení je upraveno Úmluvou o ochraně dětí a spolupráci při mezinárodním osvojení³⁶, která v České republice vstoupila v platnost v roce 2000 spolu se zákonem č. 359/1999 sb., o sociálně-právní ochraně dětí.³⁷

V České republice zodpovídá za mezinárodní osvojení dětí Úřad pro mezinárodně právní ochranu dětí v Brně. Princip jeho fungování je v souladu s požadavky celé řady mezinárodních smluv a také platných nařízení Evropské unie. Předmětem jeho činnosti je pomoc zejména v těchto oblastech:

- při vymáhání výživného ze zahraničí a do zahraničí,
- řešení případů tzv. mezinárodních únosů dětí,
- zajištění práva styku,
- mezinárodní osvojení.

Dále Úřad vystupuje jako opatrovník v soudních řízeních ve věcech nezletilých s mezinárodním prvkem a taktéž pomáhá při zajišťování návratu dětí do země jejich původu v těch případech, kdy se na území naší republiky ocitnou bez osoby, která by za ně nesla odpovědnost. Působnost Úřadu, jako orgánu ČR, je platná výhradně na našem území a při řešení mezinárodních záležitostí, v oblasti ochrany práv dětí, je nutná jeho úzká spolupráce s orgány dotčeného státu.

Při své činnosti je vázán rovněž Úmluvou o právech dítěte a jeho předním hlediskem při zajišťování práv dětí, je především zájem dítěte.³⁸

Úmluva o právech dítěte

Je nejkomplexnější mezinárodní normou zastřešující celou oblast ochrany práv dětí, která byla přijata 20. listopadu 1989 Valným shromážděním OSN. Důvodem pro její vznik byla

³⁵ NOŽÍŘOVÁ, J. Náhradní rodinná péče, Praha, 2012, s. 13-14

³⁶ [online] [cit. 2014-03-22] Dostupné z: <http://www.helcom.cz/view.php?cisloclanku=2004012303>

³⁷ BUBLEOVÁ, V. Základní informace o náhradní rodinné péči, Praha, 2011, s. 48

³⁸ [online] [cit. 2014-03-29] Dostupné z: <http://www.umpod.cz/urad/>

obecná shoda v myšlence, že děti, vzhledem ke svému tělesnému a duševnímu vývoji, potřebují zvláštní záruky, péči a odpovídající právní ochranu před narozením i po něm.

V jejím textu lze v úvodu nalézt vlastní definici pojmu dítě, kdy hned v prvním článku je stanoveno, že „*dítětem se rozumí každá lidská bytost mladší 18 let, pokud podle právního řádu, jež se na dítě vztahuje, není zletilosti dosaženo dříve*“.³⁹

Celý text Úmluvy by bylo možné strukturovat do čtyř základních okruhů podle typu zajišťované problematiky v oblasti práv dítěte:

- práva ochranná,
- práva občanská,
- práva rodinná,
- práva směřující k zabezpečení blaha dítěte.

Signatářské státy se zavázaly respektovat a zabezpečovat zde stanovená práva ve vztahu ke každému dítěti bez jakékoliv diskriminace podle rasy, barvy pleti, pohlaví, jazyka, náboženství, politického a jiného smýšlení, národnostního, etnického nebo sociálního původu, majetku, tělesné nebo duševní nezpůsobilosti, rodu a jiného postavení dítěte nebo jeho rodičů.

Pěstounská péče

Pěstounská péče je další způsob náhradní péče o dítě, který je v České republice garantován a financován státem. V praxi jsou využívány dva základní typy pěstounské péče:

- individuální - péče probíhá v běžném rodinném prostředí,
- skupinová – dítě je umístěno do „zařízení“ pěstounské péče, mezi které především patří velké pěstounské rodiny (přijímají větší počet dětí, někdy i 4-6) nebo SOS dětské vesničky.⁴⁰

Vzhledem k zaměření mé práce se budu dále v textu zabývat především individuální pěstounskou péčí.

³⁹ [online] [cit. 2014-03-29] Dostupné z: <http://www.osn.cz/dokumenty-osn/soubory/umluva-o-pravech-ditete.pdf>

⁴⁰ MATĚJČEK, Z. a kol. Osvojení a pěstounská péče, Praha, 2002, s. 16

Rozhodnutí o svěřením dítěte do pěstounské péče přísluší soudu, jestliže to zájem dítěte vyžaduje a pokud osoba pěstouna poskytuje a současně i zaručuje řádnou výchovu a vývoj dítěte. Svěřeno může být dítě do společné pěstounské péče manželů, do péče jen jednoho z manželů může být svěřeno jen se souhlasem druhého manžela. Pěstoun nemá vůči dítěti vyživovací povinnost a dítě může zastupovat pouze v běžných úkonech a záležitostech.⁴¹

Biologickým rodičům zůstává rodičovská zodpovědnost a také vyživovací povinnost, mají právo dítě v pěstounské péči navštěvovat a rozhodovat o důležitých věcech, které se dítěte týkají (např. vyřízení cestovního dokladu, výběr školy apod.). Jestliže pěstoun nabude dojmu, že rozhodnutí biologických rodičů, nejsou v souladu se zájmy dítěte, může se obrátit na soud. Pěstounskou péči může zrušit soud z důležitých důvodů (například pokud se u svěřeného dítěte objevily závažné výchovné problémy, nebo pěstouni nejsou schopni dostatečně zajistit výchovu dítěte). Pokud požádá o zrušení pěstoun, učiní tak soud vždy. Právní rámec pěstounské péče je opět určen novým občanským zákoníkem.⁴²

Za specifický případ náhradní rodinné péče je možné považovat osvojení dítěte manželem matky nebo tzv. příbuzenská náhradní péče, vykonávaná většinou věřícími. Tento způsob je volen v naprosté většině případů, kdy se vlastní rodiče nejsou schopni o dítě adekvátně postarat a prarodiče jsou způsobilí (především ze zdravotního hlediska). Jedná se zde o zcela specifické formy náhradní rodinné péče, které nepodléhají zprostředkování krajským úřadem ani MPSV, ale v praxi jsou poměrně časté. V těchto případech si mohou příbuzní u příslušného soudu podat žádost o pěstounskou péči.⁴³

Pěstounská péče trvá do 18 let věku dítěte, popřípadě do 26 let věku dítěte, pokud se po tuto dobu připravuje na své budoucí povolání.

Vzhledem k tomu, že stát pěstounskou péči finančně podporuje, provádí také dohled nad jejím vykonáváním prostřednictvím pracovníků sociálního úřadu. Předepsaný dohled představuje návštěvu v pěstounské rodině v intervalu jednou za šest měsíců.⁴⁴

Pěstoun má, po získání dítěte do pěstounské péče, nárok na dávky pěstounské péče. Rámec pro výpočet výše těchto příspěvků určuje zákon č. 359/1999 Sb., o SPOD, ve znění pozdějších předpisů. Dále uvedu přehled a výši jednotlivých příspěvků (uvedeno v Kč):

⁴¹ MATOUŠEK, O. Slovník sociální práce, Praha, 2003, s. 143-144

⁴² zákon Občanský zákoník 2012 [online] [cit. 2014-03-22] Dostupné z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/texty-zakonu/>

⁴³ NOŽÍŘOVÁ, Jana, Náhradní rodinná péče, Praha, 2012, s. 17

⁴⁴ ZEŽULOVÁ, D. Pěstounská péče a adopce, Praha, 2012, s. 150

Tabulka č. 1 – Příspěvek pěstouna při převzetí dítěte (jednorázově)

Zdroj: MPSV brožura Pěstounské dávky 2013, s. 6

Dítě ve věku	Výše příspěvku
do 6 let	8000
6–12 let	9000
12–18 let	10000

Tabulka č. 2 – Příspěvek pěstouna na úhradu potřeb dítěte (měsíčně)

Zdroj: MPSV brožura Pěstounské dávky 2013, s.4

Dítě ve věku	Výše příspěvku
do 6 let	4500
6–12 let	5550
12–18 let	6350
18–26 let	6600

Jde-li o dítě, které je podle zákona o sociálních službách osobou závislou na pomoci jiné fyzické osoby, činí příspěvek na úhradu potřeb dítěte:

Tabulka č. 3 – Příspěvek pěstouna na úhradu potřeb závislého dítěte (měsíčně)

Zdroj: MPSV brožura Pěstounské dávky 2013, s.3

Dítě ve věku	Dítě ve stupni závislosti I (lehká)	Dítě ve stupni závislosti II (středně těžká)	Dítě ve stupni závislosti III (těžká)	Dítě ve stupni závislosti IV (úplná)
do 6 let	4650	5550	5900	6400
6–12 let	5650	6800	7250	7850
12–18 let	6450	7800	8300	8700
18–26 let	6750	8100	8600	9000

Tabulka č. 4 – Odměna pěstouna (měsíčně)Zdroj: MPSV brožura Pěstounské dávky 2013, s. 4⁴⁵

Počet dětí	Výše příspěvku
1	8000
2	12000
3*	20000

* *Pozn.: Platí i pokud je pečováno alespoň o jedno dítě, které je osobou závislou na pomoci jiné fyzické osoby ve stupni II, III nebo IV. Za každé další dítě svěřené do péče osoby pečující se v těchto případech odměna pěstouna zvyšuje o 4000 Kč.*

⁴⁵ [online] [cit. 2014-03-20] Dostupné z:

http://www.mpsv.cz/files/clanky/14871/brozura_Pestounske_davky_2013.pdf

Nárok na odměnu pěstouna má osoba pečující a osoba v evidenci (osoba pečující i po dosažení zletilosti dítěte, pokud má dítě nárok na příspěvek na úhradu potřeb dítěte, tj. splňuje kritérium nezaopatřenosti). Osobou pečující nebo osobou v evidenci mohou být oba manželé současně a v takovém případě náleží odměna pěstouna pouze jednomu z nich.⁴⁶

- při ukončení pěstounské péče - nárok na příspěvek při ukončení pěstounské péče má fyzická osoba, která byla ke dni dosažení zletilosti v pěstounské péči (jak osoby pečující, tak osoby v evidenci), a to ke dni zániku nároku této osoby na příspěvek na úhradu potřeb dítěte. Příspěvek je vyplácen jednorázově ve výši 25 000 Kč a každé osobě náleží jen jednou,
- na zakoupení motorového vozidla - nárok splňuje osoba mající v pěstounské péči nejméně 3 děti nebo má nárok na odměnu pěstouna z důvodu péče o 3 děti. Výše příspěvku na zakoupení motorového vozidla činí 70 % pořizovací ceny motorového vozidla nebo prokázaných výdajů na opravy, nejvýše však 100 000 Kč a jeho nárokování je zákonem dále upraveno. Podmínkou dále je, že osoba pečující nesmí motorové vozidlo používat k výdělečné činnosti.⁴⁷

Poručenská péče

Poručenství je forma náhradní rodinné péče, která se ustanovuje v případě, kdy rodiče dítěte zemřeli, byli zbaveni rodičovské zodpovědnosti nebo nemají způsobilost k právním úkonům v plném rozsahu. Jestliže je splněna alespoň jedna z podmínek, soud ustanoví poručníka. Poručníkem se ustanoví fyzická osoba, přičemž se upřednostňuje osoba blízká nebo někdo z příbuzných. Pokud toto není možné, soud ustanoví poručníkem orgán sociálně-právní ochrany dětí. Děti svěřené do této péče a jejich poručníci mají nárok na stejné dávky, které se vyplácí v rámci pěstounské péče.⁴⁸

Pěstounská péče na přechodnou dobu

Všeobecným smyslem zavedení pěstounské péče na přechodnou dobu,⁴⁹ jako jedné z možností NRP, je zvýšit důraz na přirozenou potřebu dítěte vyrůstat v klasickém

⁴⁶ [online] [cit. 2014-03-22] Dostupné z: <https://portal.gov.cz/portal/obcan/situace/183/188/4469.html>

⁴⁷ [online] [cit. 2014-03-20] Dostupné z:

http://www.mpsv.cz/files/clanky/14871/brozura_Pestounske_davky_2013.pdf

⁴⁸ [online] [cit. 2014-03-22] Dostupné z: <http://www.pestouni.cz/poradna/infoonrp/cz/podrobneji-o-formach-nahradni-rodinne-pece/>

⁴⁹ často se v odborné literatuře používá významově totožný výraz profesionální pěstounská péče

rodinném prostředí a dílčím cílem je nastartovat proces postupného utlumení institucionální péče a to především v sektoru kojeneckých ústavů a dětských domovů. Zacílení je tedy orientováno do segmentu náhradní péče o ty nejmenší děti, které nejvíce trpí při jejich umístování do citově ochuzených zařízení ústavní výchovy.

„Jedná se o dočasnou péči o děti, u kterých je vysoká pravděpodobnost rychlého trvalého řešení – buď v dlouhodobé formě náhradní rodinné péče (osvojení, popř. dlouhodobé pěstounské péče), nebo návratu do původní rodiny.“⁵⁰

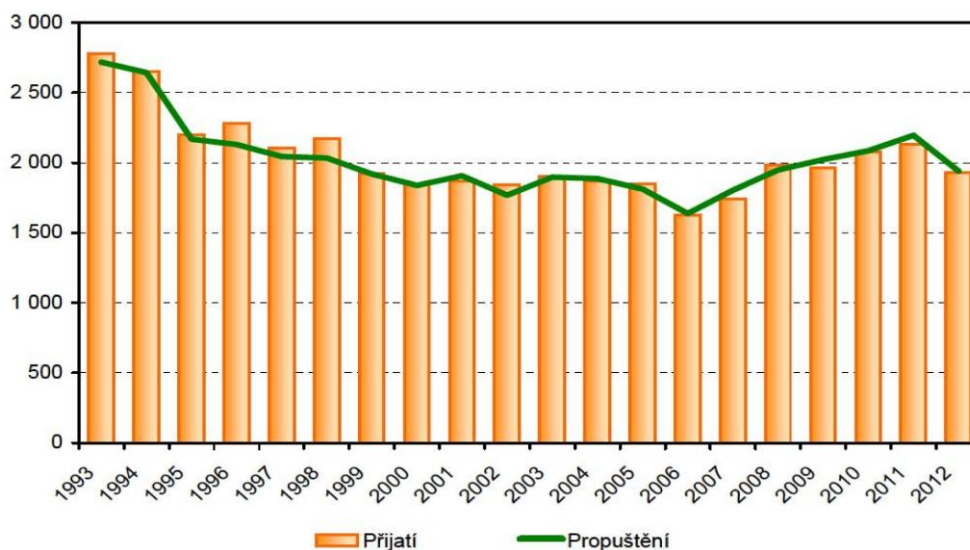
Této formě náhradní rodinné péče budu věnovat ve své práci celou samostatnou kapitolu a nebudu zde tedy uvádět její další charakteristiky ani zákonný rámec pro její vykonávání.

3.3 Vybrané statistické údaje o náhradní péči v ČR

Pro možnost provedení základního srovnávání nároků a potřeb systému péče o ohrožené děti s jeho kapacitami v oblasti NRP (především s ohledem na nově vznikající část PPPD), uvedu dále některé výběry ze statistik týkajících se poskytování náhradní péče o nejmenší děti. Zaměřím se na situaci v kojeneckých ústavech a dětských domovech a uvedená statistická data následně využiji jako podpůrné informace pro vypracování závěru této práce.

Graf č. 1 - Vývoj počtu dětí přijatých a propuštěných do kojeneckých ústavů a dětských domovů pro děti do 3let

Zdroj: převzato z materiálů Ústavu zdravotnických informací a statistiky ČR - Činnost kojeneckých ústavů a dětských domovů pro děti do tří let a dalších zařízení pro děti v roce 2012, s. 6⁵¹

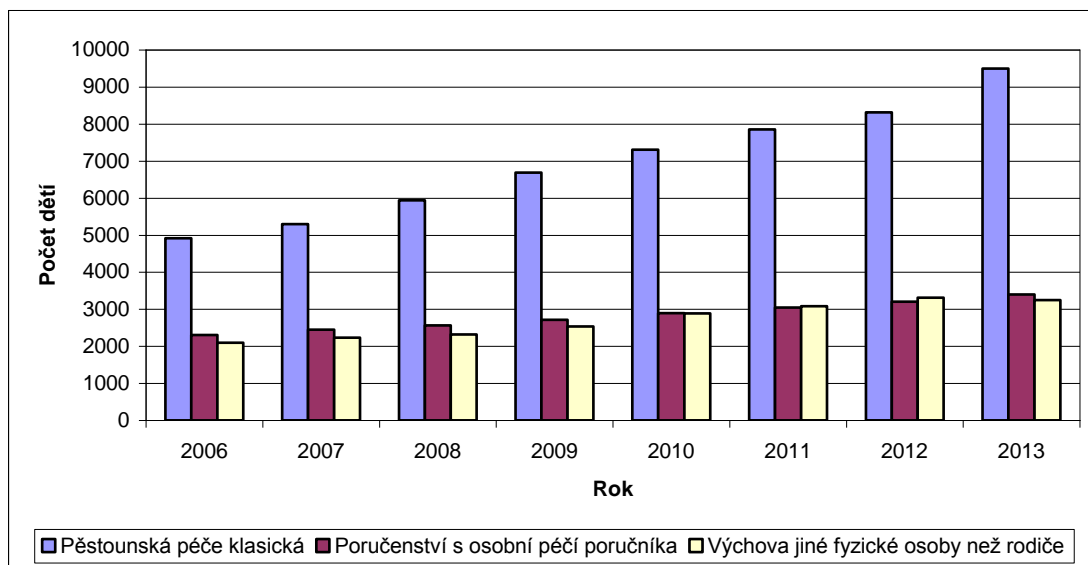
⁵⁰ ZEZULOVÁ, D. Pěstounská péče a adopce, Praha, 2012, s. 174

⁵¹ [online] [cit. 2014-03-23] Dostupné z: <http://www.uzis.cz/category/tematicke-rady/zdravotnicka-zarizeni/kojenecke-ustavy-detske-domovy-dalsi-zarizeni-pro-deti>

V následujícím grafu znázorním sumární počty dětí umístěných do NRP v minulých letech. Opět budou data uvedena bez započítání počtů dětí umístěných do PPPD, protože těmto údajům se budu věnovat obsáhleji v dalším textu.

Graf č. 2 - Počty dětí umístěných v NRP v letech 2006 až 2013

Zdroj: zdrojová data převzata z materiálů MPSV – Roční výkazy o výkonu SPOD, vlastní zpracování

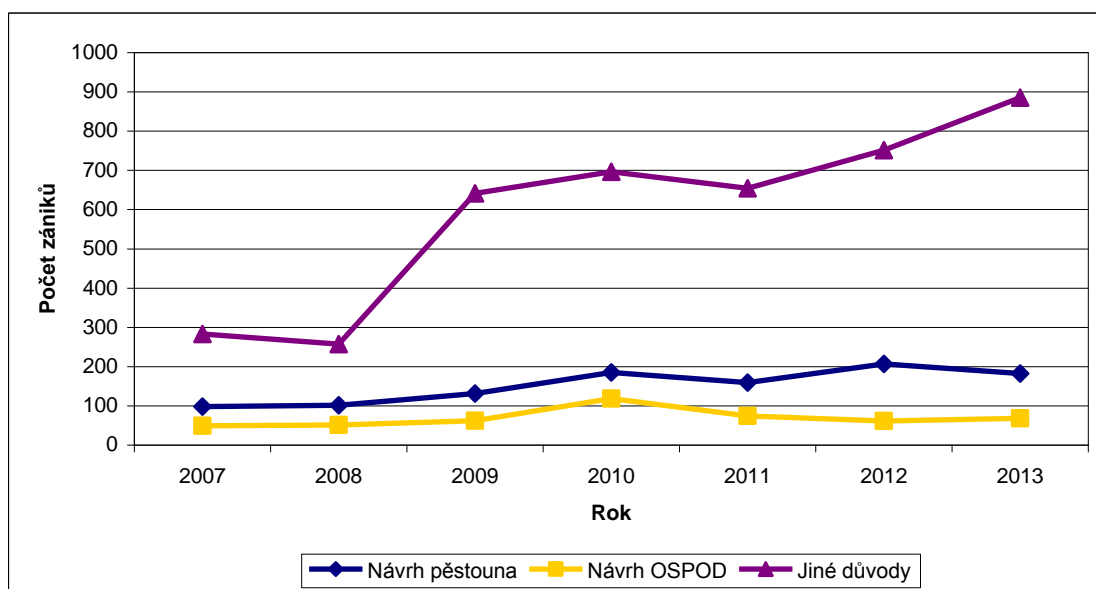

Pozn.: stav vždy k 31.12. daného roku.

Další graf zobrazí počty případů zániků NRP. V datech není zahrnut důvod dosažení zletilosti, neboť tyto případy jsou nejčastější a zvětšily by neúměrně úroveň datových hodnot.

Graf č. 3 - Počty zániků NRP v letech 2007 až 2013

Zdroj: zdrojová data převzata z materiálů MPSV – Roční výkazy o výkonu SPOD⁵², vlastní zpracování

⁵² [online] Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/7260>

4 PĚSTOUNSKÁ PÉČE NA PŘECHODNOU DOBU

Tato forma péče je rodinná a individuální, je podporovaná státem a je poskytována dětem na nezbytně nutnou dobu. Jedná se o případy, kdy biologičtí rodiče nejsou dočasně schopni vykonávat rodičovské povinnosti, o své dítě kvalitně a soustavně pečovat, nebo se dítěti zajišťuje klasická forma pěstounské péče či osvojení.⁵³

K předpokládaným cílům PPPD můžeme řadit následující okruhy:

- pomoc a podpora dětem a mladistvým, kteří se ocitnou v nouzi nebo bez domova,
- vytvoření dostatečného prostoru pro rodiče k vyřešení svých dočasných problémů,
- zajistit čas pro terapeutickou práci, diagnostikování a stanovení další prognózy pro zajištění dalšího úspěšného vývoje dítěte.

Tato forma pěstounské péče je také hmotně zabezpečována ze strany státu a tak v souvislosti s její institucionalizací vzniká nová kategorie státních zaměstnanců, kteří budou placeni za to, že budou kdykoliv připraveni dítě v nouzi do své rodiny přijmout a jakmile pominou důvody pro jeho umístění zase „vrátit“.

Zda dítě bude umístěno do pěstounské péče na přechodnou dobu rozhodne soud na návrh orgánu sociálně-právní ochrany dětí.

Specifickými znaky profesionální péče na přechodnou dobu jsou:

- „umístění dítěte na základě souhlasu biologických rodičů,
- prvotní spolupráce a spolupráce s biologickou rodinou,
- zachování možnosti návratu dítěte do biologické rodiny“.⁵⁴

4.1 Legislativa související s PPPD

Pěstounská péče na přechodnou dobu byla do zákona o rodině začleněna v souvislosti s novelizací zákona č. 359/1999 Sb., o SPOD a to prostřednictvím zákona č. 134/2006 Sb.⁵⁵, který nabyl účinnosti dne 1. 6. 2006. Novela definovala tento nový pojem a základní rámec jeho aplikace v nově vložené části - Hlava V, §27a.

Evidenci osob, které mohou tento typ péče vykonávat vede krajský úřad. Tam jsou zařazeny osoby v souvislosti s podáním žádosti u obecního úřadu obce s rozšířenou

⁵³ GABRIEL, Z., NOVÁK, T. Psychologické poradenství v náhradní rodinné péči, Praha, 2008, s. 54

⁵⁴ viz. předchozí poznámka

⁵⁵ zákon č. 134/2006 Sb. [online] [cit. 2014-03-23] Dostupný z: <http://www.psp.cz/sqw/sbirka.sqw?cz=134&r=2006>

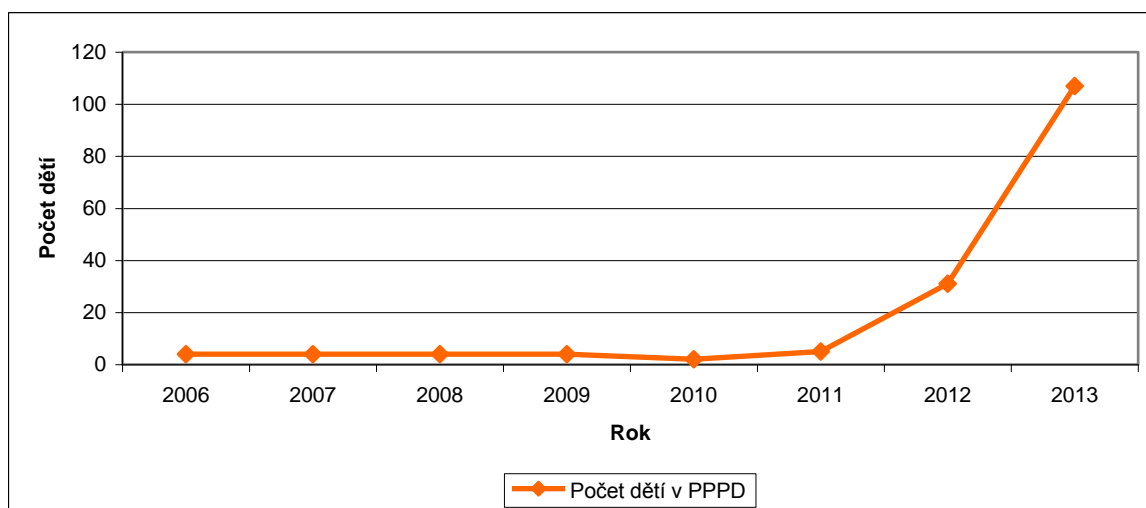
působností a na základě rozhodnutí krajského úřadu o zařazení daného žadatele do evidence. Evidence obsahuje následující údaje o žadateli a dokumentační podklady

- osobní údaje,
- doklad o státním občanství nebo povolení k trvalému pobytu,
- opis z evidence rejstříku trestů,
- zprávu o aktuálním zdravotním stavu,
- údaje o ekonomických a sociálních poměrech,
- souhlas s účastí na přípravě osob k přijetí dítěte,
- stanovisko obecního úřadu k žádosti o zařazení.

Žadatelovu složku následně vede obecní úřad s rozšířenou působností, do jehož pravomoci žadatel patří. Přijatá novela tedy určila zákonný rámec PPPD, ale bohužel se nezabývala praktickou stránkou celého procesu a neřešila dobře otázku hmotného zabezpečení osob v evidenci po období, kdy by aktuálně nepečovali o žádné dítě. Tato nesystémovost způsobila velmi pomalý náběh nového typu péče především pro malý zájem vlastních „profesionálních“ pěstounů, což je možno dokladovat na následující statistice.

Graf č. 4 - Počty dětí umístěných v PPPD v letech 2006 až 2013

Zdroj: zdrojová data převzata z materiálů MPSV – Roční výkazy o výkonu SPOD⁵⁶, vlastní zpracování

Pozn.: stav vždy k 31.12. daného roku.

Z grafu je evidentní, že v PPPD bylo po několik let umístěno téměř nulové množství dětí. Zájem o vstup do této „profese“ byl v řadách obyvatel ČR tedy naprosto mizivý a tento institut nemohl být ze strany orgánů SPOD využíván v dostatečné míře. Na politickém kolbišti tedy začala nová bitva o další novelizaci zákona č. 359/1999 Sb., o SPOD, která

⁵⁶ [online] Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/7260>

přišla, i přes veto prezidenta republiky, do účinnosti od 1. ledna 2013 ve formě zákona č. 401/2012 Sb.

Velmi podstatným výsledkem přijetí této novely je finanční zajištění pěstounů na přechodnou dobu. V návrhu zákona bylo uvedeno, že nárok na odměnu pěstouna bude mít osoba vedená v evidenci a to po celou dobu, po kterou bude tato evidence trvat. V souladu s tímto návrhem byl zákon přijat a odměnu pěstouna na přechodnou dobu zde řeší §47j, odstavec 1) pod písmenem c) a d) a odstavec 2).

Tabulka č. 5 – Odměna pěstouna při péči na přechodnou dobu (měsíčně)

Zdroj: MPSV brožura Pěstounské dávky 2013, s.4⁵⁷

Počet dětí v PPPD	Výše příspěvku
1	20000
1*	24000
každé další	+4000

* Pozn.: Platí pokud je svěřeno do péče osoby dítě, které je osobou závislou na pomoci jiné fyzické osoby ve stupni II, III nebo IV.

Samozřejmě výše uvedeným není dotčen nárok pěstouna na vyplácení příspěvku na úhradu potřeb dítěte, který je specifikován v tabulce č.2. Toto fakticky znamená, že pěstoun na přechodnou dobu bude pobírat tuto dávku i v době, kdy nebude mít aktuálně svěřeno žádné dítě do své péče. Především tento schválený způsob odměňování pěstounů na přechodnou dobu se stal bodem sváru na politické scéně. Jedna část politiků akcentovala svoje obavy z toho, že se z tohoto typu péče stane „jen obyčejný byznys“ naprosto nerespektující potřeby ohrožených dětí, druhá strana politické garnitury popsanou formu materiálního zabezpečení pěstounů vehementně hájila s tím, že bez vyřešení finanční situace pěstounů o tuto práci nebude dostatečný zájem a bez něj nebudou moci být naplněny cíle, pro který byl do zákona navržen. Nelze konstatovat nic jiného, než že vše rozhodne až čas.

Časový úsek, na který může soud na návrh orgánu SPOD dítě umístit do přechodné pěstounské péče osobám v evidenci, specifikuje §27a, odstavec 7) a to jako dobu:

- po kterou nemůže rodič ze závažných důvodů dítě vychovávat,
- po jejímž uplynutí lze dát souhlas rodiče s osvojením,
- do nabytí právní moci rozhodnutí soudu o tom, že souhlasu rodičů k osvojení není třeba.

⁵⁷ [online] [cit. 2014-03-20] Dostupné z:

http://www.mpsv.cz/files/clanky/14871/brozura_Pestounske_davky_2013.pdf

Dále je zákonem určeno, že pokud bylo dítě svěřeno do přechodné péče podle výše uvedených pravidel, je soud povinen nejméně jednou za 3 měsíce přezkoumat, zda důvody, pro které bylo dítě svěřeno do této péče, stále trvají. O této podmínce pojednává §27a, odstavec 8.

Pěstounská péče na přechodnou dobu může trvat dle zákona nejdéle 1 rok. Tato klauzule neplatí v případě, kdy jsou do pěstounské péče téhož pěstouna, později svěřeni i sourozenci již umístěného dítěte. Doba však nemůže být delší, než po kterou má trvat pěstounská péče u sourozence, který byl do péče na přechodnou dobu témuž pěstounovi svěřen jako poslední. Možnou délku péče určuje §27a, odstavec 9.

4.2 Určení institutu PPPD

Nejviditelnějším záměrem státní správy je využití přechodné péče u dětí do tří let s cílem minimalizovat jejich pobyt v ústavních zařízeních, jejichž počet se uvažuje významně redukovat. Ohrožené děti se ale, bohužel, vyskytují ve všech věkových kategoriích a tak je nutné uvažovat o způsobech a metodikách pomoci velmi komplexním způsobem.

Vyhledání a posouzení situace ohroženého dítěte je v mnoha případech záležitostí velmi obtížnou a náročnou. Sociální pracovník se v takových případech obvykle neobejde bez pomoci odborníků pracujících v širokém spektru profesí, kteří mohou být objasnění celkového stavu dotčeného dítěte nápomocni (pediatr, psycholog, neurolog, sociální pedagog, právník apod.). *„Dítě, stejně jako dospělý, je biopsycho-sociální individualitou, a tudíž je třeba posoudit každého jedince a jeho situaci jak z hlediska zdravotního, resp. medicínského, tak z hlediska psychologického a samozřejmě i sociálního či sociálněprávního.“*⁵⁸

Přechodná péče je tedy primárně určena především pro kategorie dětí:

- jejichž biologická rodina prožívá přechodnou krizi - pravděpodobně „vzorový“ příklad pro aplikaci PPPD. Jde o situace, kdy se rodina dostane do potíží v oblasti sociální, zdravotní nebo v jiných oblastech (rozvody, vážnější onemocnění, úmrtí některého z rodičů apod.) a je velmi vysoká šance, že se dítě může po překonání problémů vrátit do své biologické rodiny,
- mladých a nezralých matek - situace kdy matka ještě není schopna naplnit roli rodiče. V tomto případě už přechodná péče, ve standardním chápání její funkce, nemusí mít vždy

⁵⁸ MATOUŠEK, O. a kol. Metody a řízení sociální práce, Praha, 2003, s. 203

šanci naplnit jeden z jejích základních cílů, kterým je po nezbytném čase vrátit dítě zpět jejímu biologickému rodiči. V tomto případě by bylo ideální přijmout do péče dítě i matku, ale s tím stávající úprava nepočítá,

- drogově závislých matek - může se jednat o případy, kdy matky potřebují relativně dobře ohraničenou dobu na doléčení závislosti. I v tomto případě se jeví péče přechodnou dobu taktéž vyhovující variantou,
- pocházejících z dlouhodobě nefunkční rodiny - situace, kdy v rodině dochází například k domácímu násilí, fyzickému a psychickému týrání. V těchto případech je nezbytné ohrožené dítě z rodiny odebrat a tyto problémy vkládají následně na pěstouny vyšší nároky, neboť se mohou setkávat u přijatých dětí s posttraumatickými změnami,
- z ohrožených rodin díky pobytu jednoho nebo obou rodičů ve výkonu trestu - život může přinést různé komplikace a u případů, kdy výkon trestu je spojen s ojedinělou situací může být PPPD vhodným řešením. V případě recidivy a častějších pobytů rodiče v nápravném zařízení je otázkou, jestli takové nestabilní výchovné prostředí nezakládá dostatečný důvod pro hledání jiného řešení ve formě dlouhodobé pěstounské péče.

Další možné ohrožující vlivy zmíním jen velmi heslovitě, protože pojmenované problémy jsou komplikovanějšího charakteru a v naprosté většině těchto případů by byla lepší, a možná lze říci i nutná, specializovaná péče, kterou většinově pěstouni na přechodnou dobu nebudou schopni zajišťovat. Jedná se o následující kategorie:

- děti postižené závažnou nemocí,
- děti s poruchami chování,
- děti navracené z jiné formy NRP.⁵⁹

„I situaci v náhradní institucionální výchově provázejí paradoxy. Navzdory názorům, že je již „mrtvá“, překonaná a nepotřebná, kterým se dostává velkého prostoru, se ukazuje, že existuje poměrně velká skupina dětí, pro které je tato forma péče optimální.“⁶⁰

4.2.1 Raná pěstounská péče

Raná pěstounská péče (RPP) je speciální forma náhradní rodinné péče pro novorozence, kteří po propuštění z porodnice (tj. ve věku několika dní) neodchází do kojeneckého

⁵⁹ GABRIEL, Z., NOVÁK, T. Psychologické poradenství v náhradní rodinné péči, Praha, 2008, s. 54-59

⁶⁰ ŠKOVIERA, A. Dilemata náhradní výchovy, Praha, 2007, s. 34

ústavu, ale do péče „profesionálního“ pěstouna. Cílem je tedy minimalizovat vznik psychických deprivací u tohoto segmentu dětské populace.

„První dny po narození dítěte jsou velmi důležité pro jeho další vývoj a i několik dní, které by konkrétní dítě mohlo místo v ústavním zařízení strávit v náhradní rodině, byť na přechodnou dobu, mají velký význam.“⁶¹

Ještě před dvaceti lety se psychologové a pediatři domnívali, že dítě do čtyř měsíců života nemá kromě stravy, tepla a klidu žádné jiné potřeby. Nové poznatky však říkají něco jiného. V této fázi se dítě seznamuje s okolním světem a má schopnost si vytvářet vazby, pokud na jeho rozvíjející schopnosti nikdo neodpovídá, vazby si nevytvoří. Odborníci tvrdí, že takové poškození může být na celý život a v budoucnu se jen velmi těžko překonává.

Pro období do jednoho roku dítěte je charakteristickým pocitem určité naděje. Pokud bychom přijali metaforu ze světa přírody, je to takové období jara, kdy malé poupě očekává, že i nadále bude svítit slunce, že bude dostatek vláhy a jeho rozvoj bude prostě ze všech stran podporován a nebude jej zcela nic hatit. U novorozence v tomto období dochází k budování pocitů základní důvěry především ve svoje okolí a nejbližší lidi (i nedůvěra nebo záporný kontakt má své významné a nezastupitelné místo v životě a vývoji dítěte). Obecně jde o stadium budování pocitu víry v příznivý okolní svět a doby, ve které se začínají vytvářet základní pouta a vazby. Prostředí, které není schopno poskytnout dostatečný pocit důvěry (tím nemusí být jen ústavní zařízení, ale i dysfunkční rodina nebo situace nechtěného dítěte), ohrožuje vývoj dítěte už v jeho raném věku. Nejtěžší formy psychické deprivace mohou vznikat právě v tomto počátečním životním úseku.⁶²

„V prvních třech stadiích vývoje dítěte má fungující rodina mnohem lepší předpoklady pro vytvoření takového prostředí, ve kterém dítě dokáže přiměřeně řešit svoje psychosociální krize. Ačkoli v dalším období není rodinné prostředí tak nenahraditelné, jako je v předchozích fázích, i tehdy vývoj dále ovlivňují právě předcházející zkušenosti a zážitky.“⁶³

Raný vývoj dítěte (obvykle určeno jako období od narození do tří let dítěte) je etapou, kde změny probíhají velmi rychle a ve všech vývojových oblastech. Tyto lze rozčlenit do rovin vývoje:

⁶¹ [online] [cit. 2014-03-25] Dostupné z: <http://www.narucdobrevule.cz/co-je-to-rana-pestounska-pece/>

⁶² ŠKOVIERA, A. Dilemata náhradní výchovy, převzato tab.3 - Vývoj sebeobrazu dítěte, Praha, 2007, s. 36

⁶³ ŠKOVIERA, A. Dilemata náhradní výchovy, Praha, 2007, s. 39

- somatického (tělesného),
- motorického (pohybového),
- kognitivního (rozumového),
- socioemočního (vztahového).

„Socioemoční vývoj je nejméně viditelnou oblastí, ovšem s největším dopadem na všechny ostatní oblasti vývoje. Socioemoční zkušenost, tedy zkušenost s blízkým sociálním vztahem, který vytváří pozitivní emoce a vede ke vzájemnému uspokojení, je zcela zásadním prediktorem normálního vývoje dítěte v oblasti emotivity, sociálních vztahů, inteligence, ale také překvapivě v oblasti vývoje somatického.“⁶⁴

Děti, které projdou ranou pěstounskou péčí, jsou i přes svoji složitou životní situaci předány do definitivních rodin bez ústavní deprivace, jsou schopny vytvořit si vazbu s náhradními rodiči a nemají narušeny schopnosti tvořit si vztahy s jinými dospělými nebo dětmi. Do budoucna mají velkou šanci zvládat náročnější životní situace (dobu dospívání, partnerské vztahy nebo rodičovství). Toto jsou oblasti, ve kterých děti, které prošly ústavní péčí, často selhávají.⁶⁵

4.2.2 Možné problémy v oblasti přechodné péče

Problémů, při uplatňování tohoto relativně nového typu pěstounské péče, je jistě celá řada a v budoucnu se mohou projevit další, ale jako ty nejzákladnější lze uvést:

- počet a „kvalita“ pěstounů,
- věk umístěvaného dítěte,
- emoční a citové vazby.

Akční plán MPSV pro přechodnou péči počítal pro zajištění krizové péče s počtem pohybujícím se kolem 300 pěstounů. Není zcela jasné, z jakých rozborů uvedený počet vznikl, ale jak ukazuje graf č.1, je v ústavních zařízeních umístěno průměrně téměř 2000 dětí ve věku do tří let a tento trend se v čase nijak výrazně nezlepšuje. Právě pro tuto kategorii dětí je PPPD ale primárně určena. Velkolepé plány státních úředníků dokonce počítaly s tím, že už v letošním roce nebudou novorozenci do kojeneckých ústavů vůbec umístěvani. Podle dostupných zdrojů bylo „profesionálních“ pěstounů na počátku tohoto roku v evidenci pouze 115. Ministerstvo začíná pořádat v některých krajích náborové

⁶⁴ [online] [cit. 2014-03-26] Dostupné z: http://www.mpsv.cz/files/clanky/15309/PPPDpro_nejmensi_deti.pdf

⁶⁵ [online] [cit. 2014-03-26] Dostupné z: <http://www.rpp.cz>

kampaně a nedostatek pěstounů, fakticky lze použít výrazu zoufalý, omlouvají úředníci délkou přípravy zájemců. Ta, v kombinaci s výběrem uchazečů, zabírá podle jejich vyjádření až 12 měsíců. Zřízení a financování segmentu péče na přechodnou dobu má za následek snížení výše finančních prostředků, které jsou k dispozici pro ostatní části systému a tento stav má samozřejmě neblahý vliv např. na provoz zařízení typu Klokánek. Nedostatečné finanční zajištění by mohlo, v případě ne zcela úspěšného působení institutu PPPD, způsobit vážné problémy celého systému náhradní péče.⁶⁶

„Odborníci upozorňují i na to, že kvůli malému zájmu o pěstounství jsou podmínky pro výběr těchto lidí nastaveny velmi mírně. A děti dostávají do péče i zájemci, kteří jsou většinou spíše prarodiče než rodiče.“⁶⁷

Dalším problémem se může jevit věk dítěte umístovaného do PPPD. Jak bylo uvedeno, primárně je tento systém péče určen pro děti do tří let, ale není a nemůže se stát nepřístupným dětem v pozdějších vývojových stupních.

„Starší školní věk a pubertální změny v psychice dítěte (nástup introspekce, příliv citovosti, kritický postoj k autoritám aj.) vyžadují jen další zvýšení tolerance a trpělivosti vychovatelů. Představují také vývojový limit, za nímž lze už jen zřídka očekávat úplné spontánní přizpůsobení dítěte vnitřní citové atmosféře rodiny i jejímu vnějšímu řádu. Indikace pěstounské péče, stejně jako již dříve indikace osvojení, klesá nyní na pouhé „přijatelné řešení.“⁶⁸

V odborných kruzích stále probíhá shromažďování argumentů pro a proti zachování nějaké úrovně institucionální náhradní výchovy. Kritika náhradní institucionální výchovy stojí na chybných základech, pokud nereflektuje minimálně následující:

- nedělá rozdíly v jejím působení na děti dle rozdílů v jejich věku ani podle délky jejich pobytu v zařízení,
- neuvažuje u starších dětí, které žijí v původní rodině velmi samostatně, s možnostmi zažít dalšího traumatu, pokud nová rodina klade na svoje členy vysoké emocionální a sociální nároky,

⁶⁶ BLAŽKOVÁ, J. Profesionálních pěstounů je zoufale málo, stát pořádá náборы [online] [cit. 2014-03-26] Dostupné z: http://www.denik.cz/z_domova/v-cr-je-zatim-jen-115-profesionalnich-pestounu-peci-ma-132-deti-20140128.html

⁶⁷ PROCHÁZKOVÁ, P. Stát hledá profesionální pěstouny, musí být připravení ve dne v noci [online] [cit. 2014-03-27] Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/pestounu-je-malo-zacaly-nabory-dz7-domaci.aspx?c=A140115_204400_domaci_zt

⁶⁸ MATĚJČEK, Z. a kol. Náhradní rodinná péče, Praha, 1999, s. 81

- nepřípouští variantu, že časově omezený pobyt v zařízení s pevným režimem může být pro dítě, ve starším školním věku, užitečný,
- cíleně idealizuje rodinu (i nefunkční) a zbytečně akcentuje negativní vliv institucionální výchovy,
- téměř neuvažuje o možnostech rizik i v náhradních rodinách (rozpad rodiny, neovládání nároků spojených s výchovou, konflikty mezi dětmi vlastními a přijatými apod.),
- nereflexuje fakt, že pro určitou skupinu dětí (páchající závažnou trestnou činnost, postižené těžšími psychiatrickými diagnózami, staršími dvanácti let apod.) je téměř nutná výchova s účastí odborníka,
- může existovat okruh dětí, které v náhradní rodině zažily negativní zkušenost a ty mohou alespoň krátkodobě přivítat emocionálně povrchnější a formálnější prostředí instituce.⁶⁹

Posledním okruhem možných problémů jsou vznikající citové vazby mezi umístěným dítětem a jeho přechodným pěstounem. Objevuje se názor, že v „profesionální“ rodině vznikají silné emocionální podněty podobného charakteru jako v rodině biologické. Přechodný pěstoun si bere dítě do péče s vědomím, že jej za nějaký čas bude muset odevzdat do jiné rodiny, ale útok na jeho emoční stabilitu bude při odchodu dítěte velmi silný. Při sociálních výzkumech se prokazuje, že vysoké procento žen pěstunek podléhá při zpětném předání dítěte citové nestabilitě. V odborných kruzích se budou hledat jisté cesty, jak tuto zátěž zmírnit a chránit i samotné „profesionální“ pěstouny před emočním vyčerpáním, které by v budoucnosti mohlo velmi silně ohrožovat jejich další působení v této profesi. Cílem těchto snah by mělo být uchovat pěstouny v takovém emocionálním rozpoložení, které bude dovolat přijetí dalších dětí a bude příslibem opětovné kvalitní péče.⁷⁰

4.3 Osoba a osobnost „profesionálního“ pěstouna

„Profesionální“ pěstouni jsou povinni úzce spolupracovat s rodinou dítěte či budoucí náhradní rodinou a z těchto důvodů budou potřebovat velmi dobré komunikační schopnosti. Kritéria výběru pěstounů pro přechodnou péči jsou v zásadě totožná jako pro

⁶⁹ ŠKOVIERA, A. Dilemata náhradní výchovy, Praha, 2007, s. 37-38

⁷⁰ HEPNEROVÁ, A. Zvládanie odchodu dieťaťa z profesionálnej rodiny profesionálnymi rodičmi [online] [cit. 2014-03-28] Dostupné z: <http://issuu.com/usmevakodar/docs/mosty4/31>

žadatele o institut pěstounské péče „klasického charakteru“ nebo osvojení. V rámci přípravy pěstounů pro PPPD by se měla do popředí dostat především následující témata:

- celkový smysl pěstounské péče na přechodnou dobu (nástroj pomoci),
- zvládání kontaktu a komunikace s biologickou rodinou dítěte,
- získání dostatečných znalostí o dětech se specifickými potřebami,
- strategie řešení zátěžových situací (připravenost na opakované příchody a odchody dětí),
- dostatečná informovanost o síti podpůrných služeb v kraji.⁷¹

Děti, které přicházejí do přechodné pěstounské péče, zažily už často ve svém dosavadním životě mnohé krizové situace a pocítily ztráty. PPPD by jim měla nabídnout co nejstabilnější a nejklidnější prostředí pro zvládnutí jejich momentální situace. Proto je nezbytně nutné u osoby „profesionálního“ pěstouna před jeho zařazením do evidence posoudit třeba individuálně posoudit především:

a) Rodinnou situaci

- stabilitu stávajícího partnerského vztahu (obvykle min. 5let trvání) - ne více než 2x rozvedení žadatelé - samožadatelé ve vyrovnané psychosociální situaci,
- uspokojení jejich rodičovských ambicí (ideální zájemci s již dospělými dětmi),
- dostatečnost rodinné kapacity pro přijetí dítěte do péče (při více než 3 dětech kapacita vyčerpána).

b) Životní zabezpečení a bydlení

- charakter a kvalitu bydlení (ve vztahu k vybrané skupině přijímaných dětí),
- připravenost věnovat se přijatému dítěti na plný úvazek (rozhodnutí opustit stávající zaměstnání),
- socioekonomickou úroveň a finanční zajištění rodiny.

c) Osobnostní charakteristiky a zdravotní stav

- odpovídající věk uchazeče (obvykle 30-65 let),
- trestní bezúhonnost,
- anamnéza bez známek závislostí (drogy, alkohol apod.),
- vyloučení patologie v osobnosti,

⁷¹ [online] [cit. 2014-03-28] Dostupné z: http://www.svp-km.cz/soubory/metodicke_doporuceni_mpsv_c-6.pdf

- schopnost spolupráce s odborníky,
- osobnostní kvality, zkušenosti (předmětem psychologického vyšetření),
- intelektové schopnosti,
- motivaci (v případě partnerů u obou),
- schopnost sebereflexe,
- osobnostní vyzrállost,
- připravenost předat děti ze svojí péče dál.⁷²

S ohledem na posuzování rodinné situace žadatele je nezbytně nutné mít na zřeteli především naplňování potřeb dětí již žijících v rodině „profesionálního“ pěstouna, které nesmí být případným přijetím dalšího dítěte, v rámci institutu PPPD, nijak ohroženy. Při řešení vhodnosti umístění jsou zvažována následující doporučení:

- věk dětí 8-10let (jsou schopny chápat a přijmout smysl PPPD),
- uplynutí min. 2-3 let od příchodu posledního dítěte do rodiny,
- vysoká kvalita a pevnost vztahu mezi dětmi a rodiči (příp. pěstouny).⁷³

Z výše uvedeného je naprosto patrné, že posuzování osoby i osobnosti uchazeče o práci pěstouna, je velmi komplexním problémem a úředníci, kteří žádosti zpracovávají, musí být pro tuto práci náležitě proškoleni.

⁷² [online] [cit. 2014-03-28] Dostupné z: http://www.mpsv.cz/files/clanky/14851/umistovani_deti_PPPD.pdf

⁷³ viz. předchozí poznámka

II. PRAKTICKÁ ČÁST

5 VÝZKUMNÉ ŠETŘENÍ A JEHO VÝSLEDKY

V praktické části své bakalářské práce jsem se zaměřila na výzkum mezi laickou veřejností. V obecné rovině mne především zajímalo, jaké jsou celkové postoje obyvatel ČR ke zkoumanému, relativně novému, způsobu uskutečňování náhradní péče o ohrožené děti a jejich celková informovanost o této problematice.

5.1 Metody, cíle výzkumu a stanovení hypotéz

Použité metody

K získání potřebných údajů, nutných pro splnění cíle výzkumné části mé práce, jsem použila kvantitativní statistickou metodu dotazníkového šetření. Kvantitativní výzkum je metoda sběru dat, která pracuje s větším počtem respondentů, data získává hromadným způsobem a to v poměrně krátkém časovém úseku. Výzkum by bylo možné provést více metodami, ale kvantitativní metoda bývá nejčastěji využívána pro její jednoduchost a nenáročnost. Respondenti v tomto typu výzkumu nejčastěji odpovídají na otázky formou dotazníků, které jsou následně zpracovány a statisticky vyhodnoceny.⁷⁴ Vzhledem k tomu, že využití této metody šetření nepředpokládá přímý kontakt mezi zadavatelem a dotazovaným, je nutné otázky velmi pozorně a precizně formulovat. Je žádoucí klást dotazy takovým způsobem, který bude zaručovat co nejlepší pochopení otázky a tedy návrat takové odpovědi, která bude mít dostatečnou vypovídací hodnotu.

Před vlastním výzkumným šetřením jsem provedla předvýzkum. Oslovila jsem 15 respondentů, což se mi zdálo jako optimální počet pro ověření, zda respondenti otázky správně pochopí. Na základě jejich připomínek jsem dotazník upravila do konečné podoby.

Pro distribuci dotazníků mezi veřejnost jsem využila obě možné varianty. Část byla rozdána v tištěné podobě přímo mezi respondenty a část jsem rozeslala v elektronické podobě. Především při elektronickém rozesílání jsem se maximálně snažila oslovovat takové respondenty, kteří by doplnili strukturu dotazovaných tak, aby bylo možné je celkově považovat za relevantní sociální vzorek a bylo tedy možné s výsledky pracovat v plném rozsahu bez omezení. Celkem bylo rozdáno a rozesláno 175 dotazníků, z toho se vrátilo 141 vyplněných což představuje 80,5 %. Dotazníkové šetření proběhlo u vybraného vzorku populace přímo ve městě Brně a okrese Brno-venkov. Respondenti byli vybíráni z řad

⁷⁴ GAVORA, P. Úvod do pedagogického výzkumu, Brno, 2000, s. 99

mužů i žen, v širokém věkovém rozmezí a s různou úrovní vzdělání s cílem dosáhnout vyváženého vzorku obyvatelstva.

V úvodu dotazníku jsem se snažila respondentům vysvětlit záměr výzkumu a ubezpečit je, že poskytnuté informace budou sloužit výhradně ke zpracování mé závěrečné bakalářské práce. V dotazníku byly použity uzavřené otázky a tázaný si mohl vybírat z předem definovaných odpovědí. V závěru dotazníku jsem nechala prostor pro vepsání volných poznámek a sdělení dotazovaných k celému šetření. Dotazník obsahoval celkem 13 otázek, z nichž první tři (tzv. „měkká data“) popisovaly osobu samotného respondenta a na jejich podkladě byli respondenti kategorizováni. Ostatní otázky (tzv. „tvrdá data“) se už výhradně týkaly problematiky profesionální pěstounské péče a směřovaly k získání adekvátních informací pro ověření stanovených hypotéz. Otevřené otázky jsem v dotazníku nepoužila žádné a to především z důvodu obvyklé neochoty ze strany dotazovaných věnovat čas jejich vyplnění. Navíc je obtížnější tyto typy otázek vyhodnocovat a jejich vypovídací hodnota je přímo úměrná schopnosti jednotlivých respondentů se vyjadřovat. Výsledky výzkumu jsem následně zpracovala do tabulek a grafů.

Cíle výzkumného šetření

Jedním z cílů výzkumu bylo zjistit, jaká je informovanost veřejnosti o pěstounské péči na přechodnou dobu a jaké jsou případné motivy respondentů pro úvahy o vykonávání této relativně nové profese. Další výzkumnou otázkou, na kterou by mělo dotazníkové šetření dát odpověď, je zjištění, bude-li v blízké budoucnosti profesionálních pěstounů takové množství, aby mohlo dojít k významné redukci nebo úplnému zrušení kojeneckých ústavů a dětských domovů pro děti do tří let věku.

Stanovení hypotéz

Pro kvantitativní výzkum jsem si zvolila následující hypotézy:

H1 – Předpokládám, že ochota lidí pracovat jako PP bude nízká.

H2 – Předpokládám, že podstatným motivem pro rozhodnutí stát se PP bude zajištění stabilního zaměstnání a stabilizace rodinného rozpočtu.

H3 – Předpokládám, že většina respondentů se domnívá, že náhradní rodinná péče je pro dítě vhodnější než ústavní.

H4 – Předpokládám, že aktivní zájem o vykonávání PPPD projeví nejčastěji ženy, které již mají více vlastních dětí.

5.2 Výběr respondentů

Složení respondentů jsem se snažila svým výběrem volit co nejvyváženěji. Kompletní přehled rozložení respondentů uvedu v následující tabulce. Vzhledem k velmi nízkému počtu respondentů, kteří mají nejvyšší vzdělání typu vyšší odborná škola, jsem je pro jednoduchost sloučila s kategorií střední škola s maturitou.

Tabulka č. 6 - Skladba respondentů – celkový přehled

Pohlaví	Věk	Nejvyšší vzdělání				Celkem kategorie
		ZŠ	SŠ bez M	SŠ s M, VOŠ	VŠ	
Ženy	18-35 let	2	2	10	6	20
	36-50 let	2	8	17	7	34
	51+ let	3	6	10	3	22
Celkem ženy		7	16	37	16	76
Muži	18-35 let	0	4	11	9	24
	36-50 let	2	8	4	8	22
	51+ let	2	3	6	8	19
Celkem muži		4	15	21	25	65
CELKEM		11	31	58	41	141

Pozn.: Použité zkratky

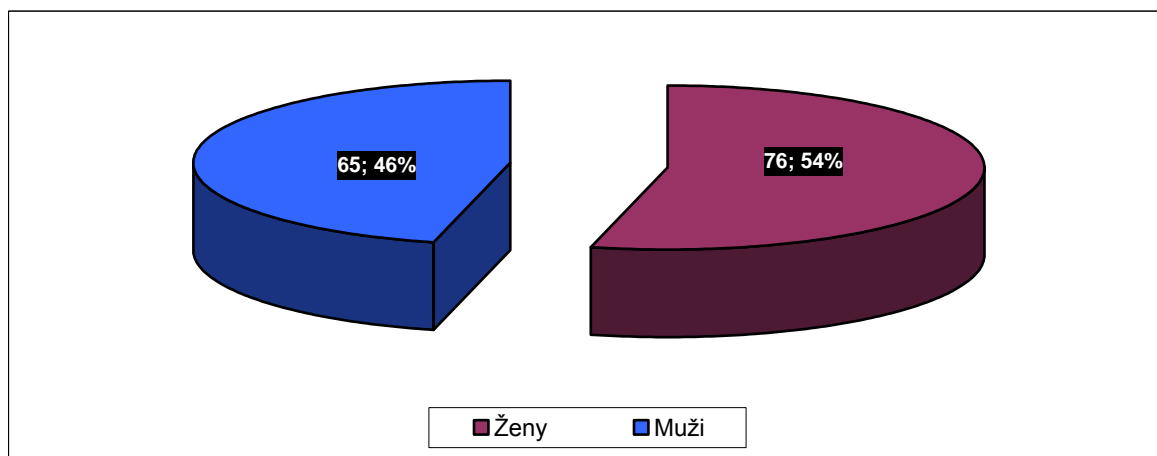
ZŠ - Základní škola, SŠ bez M - Střední škola bez maturity, SŠ s M - Střední škola s maturitou, VOŠ - Vyšší odborná škola, VŠ - Vysoká škola

Otázka č. 1 - Pohlaví respondentů

Tabulka č. 7 - Složení respondentů dle pohlaví

Pohlaví	Počet	Počet v %
Ženy	76	54%
Muži	65	46%
Celkem	141	

Graf č. 5 - Složení respondentů dle pohlaví

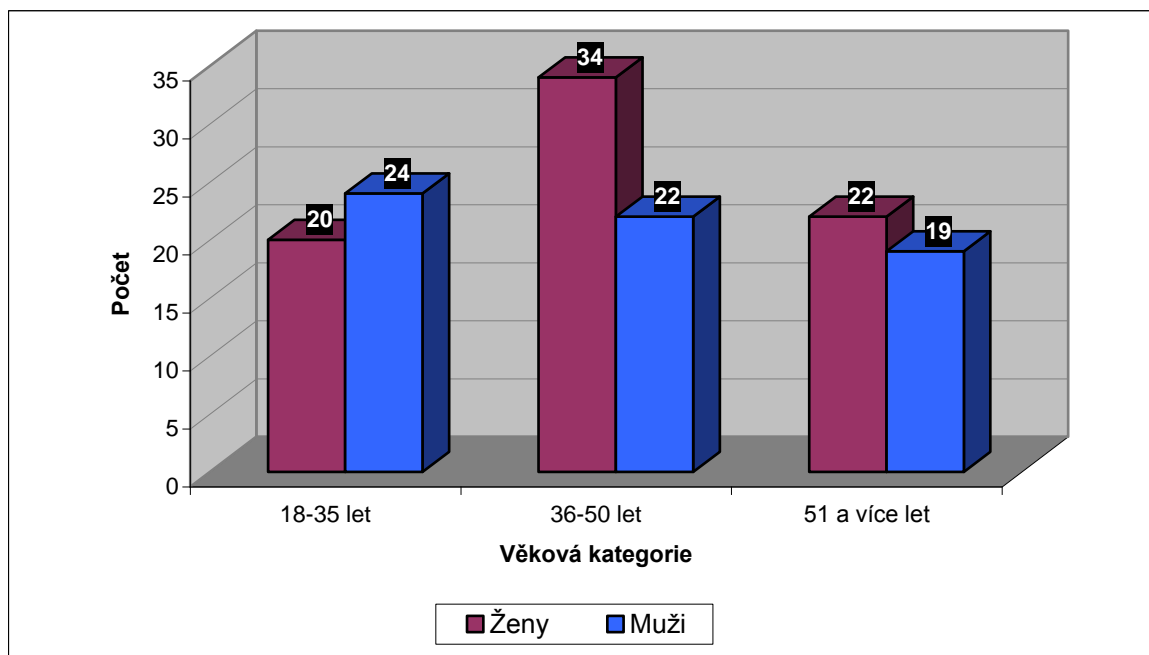

Otázka č. 2 - Věk respondentů

Tabulka č. 8 - Složení respondentů dle věku

Pohlaví	Odpověď		
	18-35 let	36-50 let	51 a více let
Ženy	20	34	22
Muži	24	22	19
Celkem	44	56	41
Celkem v %	31%	40%	29%

Graf č. 6 - Složení respondentů dle věku

Otázka č. 3 - Vzdělání respondentů

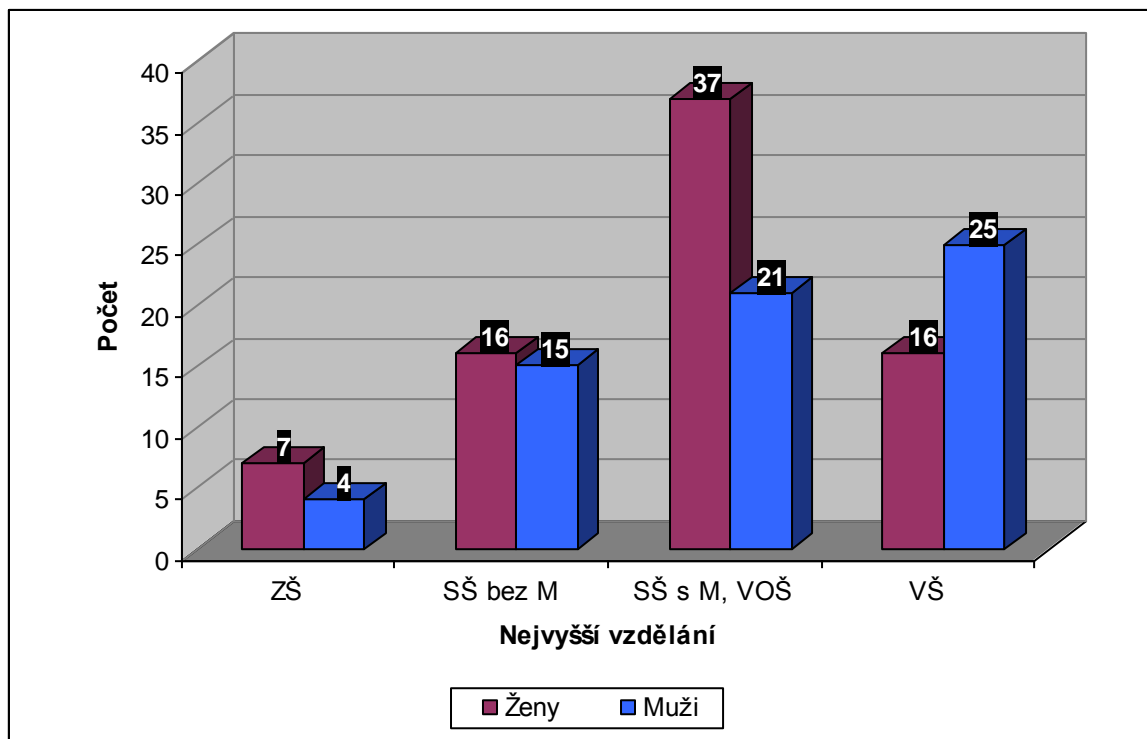
Tabulka č. 9 - Složení respondentů dle vzdělání

Pohlaví	Odpověď			
	ZŠ	SŠ bez M	SŠ s M, VOŠ	VŠ
Ženy	7	16	37	16
Muži	4	15	21	25
Celkem	11	31	58	41
Celkem v %	8%	22%	41%	29%

Pozn.: Použité zkratky

ZŠ - Základní škola, SŠ bez M - Střední škola bez maturity, SŠ s M - Střední škola s maturitou, VOŠ - Vyšší odborná škola, VŠ - Vysoká škola

Graf č. 7 - Složení respondentů dle vzdělání

Rozdělení mezi muže a ženy se povedlo udržet na téměř vyrovnané úrovni. Taktéž z pohledu stáří respondentů se zdařilo rozmístit dotazníky tak, že v jednotlivých kategoriích nejsou žádné větší disproporce.

Pouze v otázce nejvyššího dosaženého vzdělání je skladba respondentů u jednotlivých kategorií dosti rozdílná. Abych si ověřila, jestli složení účastníků šetření odpovídá celorepublikovým statistickým hodnotám, vzala jsem si na pomoc údaje o vzdělanosti z roku 2012 (novější údaje nebyly k dispozici). Získaná data jsem vložila do přílohy P3. Ze získaných podkladů vyplývá, že u respondentů dotazníkového výzkumu je větší zastoupení skupin s vyšším vzděláním. Rozdíl není nijak zásadní a je v souladu s celkovým společenským klimatem směřujícím k dosahování co nejvyššího vzdělání (vyšší šance uplatnění na současném trhu práce). Považuji tedy, i z pohledu vzdělanostního rozložení účastníků, strukturu respondentů za naprosto relevantní a vyhodnocení vrácených dotazníků zpracuji bez jakéhokoli omezení.

5.3 Prezentace výsledků výzkumu

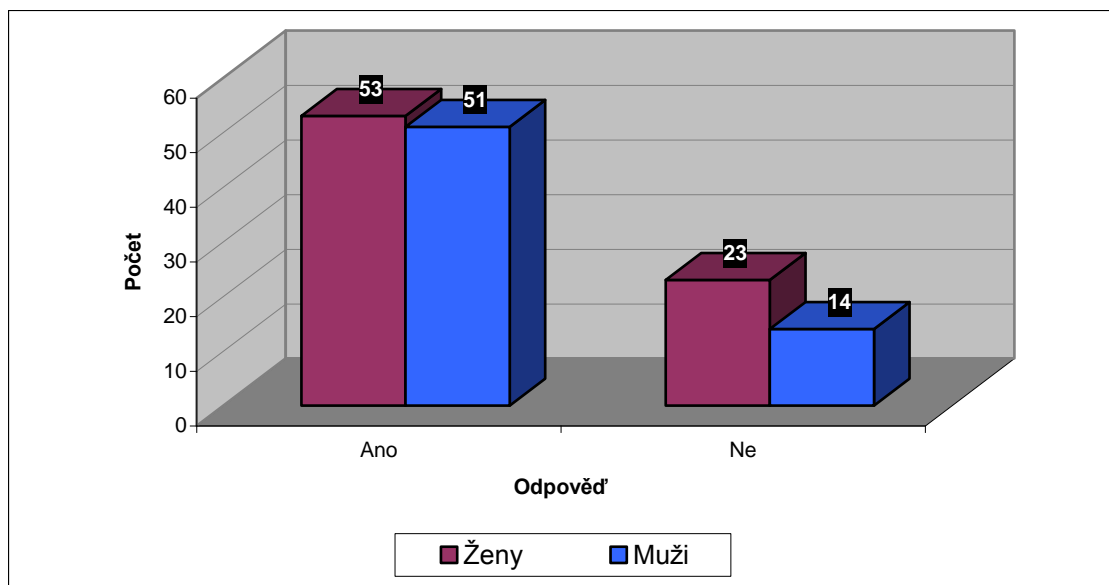
Tato kapitola je určena pro statistické zpracování výsledků dotazníkového šetření. Vyhodnocování jednotlivých dotazníků jsem prováděla ručně a následně zaznamenala a vyhodnotila s pomocí výpočetní techniky v tabulkovém kalkulátoru. Komplexní přehled výsledků je uveden v příloze P2.

Otázka č. 4 - Žijete ve společné domácnosti s partnerem?

Tabulka č. 10 - Život ve společné domácnosti s partnerem

Pohlaví	Odpověď	
	Ano	Ne
Ženy	53	23
Muži	51	14
Celkem	104	37
Celkem v %	74%	26%

Graf č. 8 - Život ve společné domácnosti s partnerem

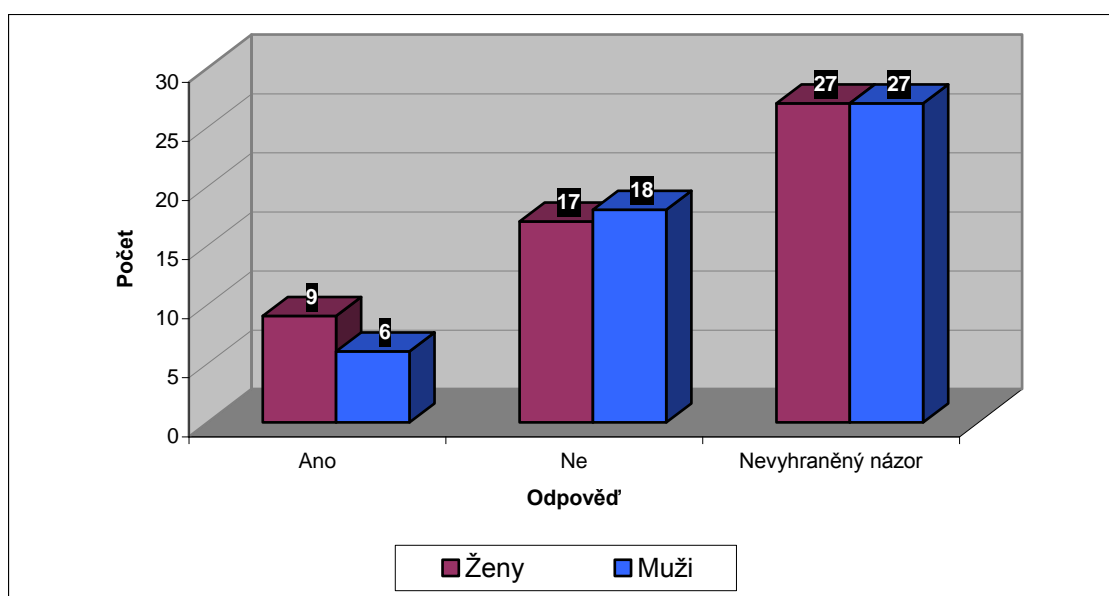
Velká většina účastníků výzkumu, přesně 74%, žije v současnosti ve společné domácnosti s partnerem. Taková skladba respondentů je pro následnou analýzu výhodná především proto, že při odpovědích na otázky budou tito účastníci nuceni brát ohled i na předpokládaný názor partnera a konfrontovat jej se svými pocity. Tyto okolnosti mohou přispět k rozšíření celkového pohledu na danou problematiku.

Otázka č. 5 - Myslíte si, že Váš partner/Vaše partnerka by souhlasil/a s Vaší volbou stát se PP ?

Tabulka č. 11 - Postoj partnera k aktivní účasti v systému PPP

Pohlaví	Odpověď		
	Ano	Ne	Nevyhraněný názor
Ženy	9	17	27
Muži	6	18	27
Celkem	15	35	54
Celkem v %	14%	34%	52%

Graf č. 9 - Postoj partnera k aktivní účasti v systému PPP

Pozn.: Celkem 23 žen a 14 mužů na tuto otázku neodpovídalo, protože nežijí trvale s partnerem.

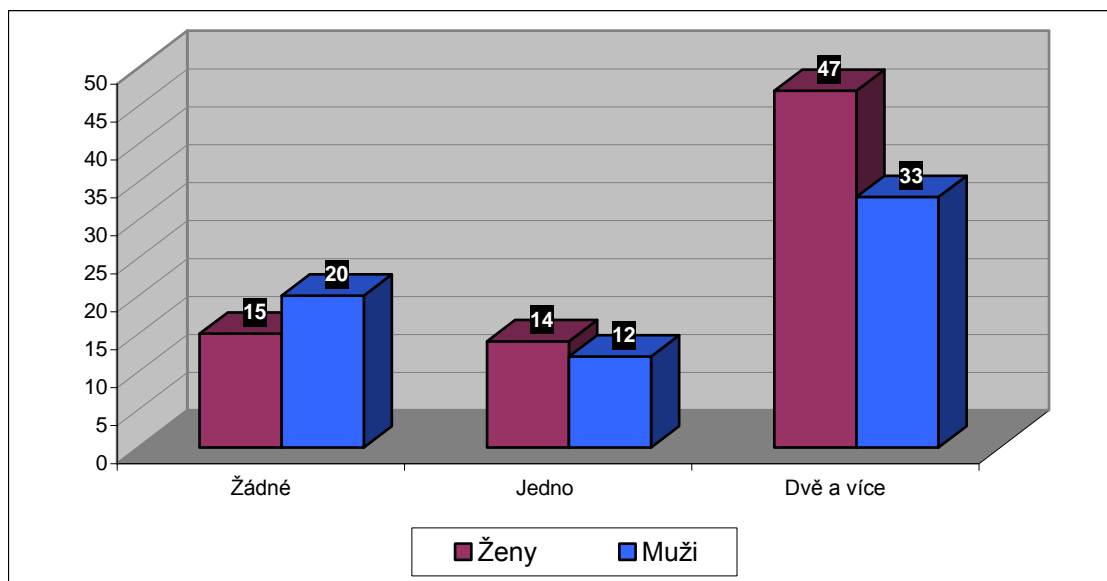
Rozložení odpovědí vychází v tomto případě velmi vyrovnaně s ohledem na pohlaví. Z uvedených výsledků vyplývá, že pouze 14% (součtově za obě pohlaví) účastníků výzkumu je přesvědčeno, že partner by nic nenamítal proti jejich rozhodnutí aktivně pracovat v systému zajištění náhradní rodinné péče jako profesionální pěstoun.

Naopak více než třetina odpovídajících je si jista, že jejich partner by byl jednoznačně proti takovému rozhodnutí.

Více než polovina respondentů na tuto otázku přímo neodpověděla a předpokládá tedy, že by s partnerem musela takovou záležitost podrobně prodiskutovat. Při partnerském soužití je tedy zřejmé, že při rozhodování o podání žádosti k zařazení do evidence by šlo o velmi složitý a komplikovaný proces.

Otázka č. 6 - Kolik máte vlastních dětí?**Tabulka č. 12 - Počet vlastních dětí**

Pohlaví	Odpověď		
	Žádné	Jedno	Dvě a více
Ženy	15	14	47
Muži	20	12	33
Celkem	35	26	80
Celkem v %	25%	18%	57%

Graf č. 10 - Počet vlastních dětí

Z výsledků je zřejmé, že dotazovaní zpravidla vychovali, nebo v současnosti vychovávají, dvě a více dětí. Celkově, nerozlišeno pohlavím, je tato skupina reprezentována 57% respondentů.

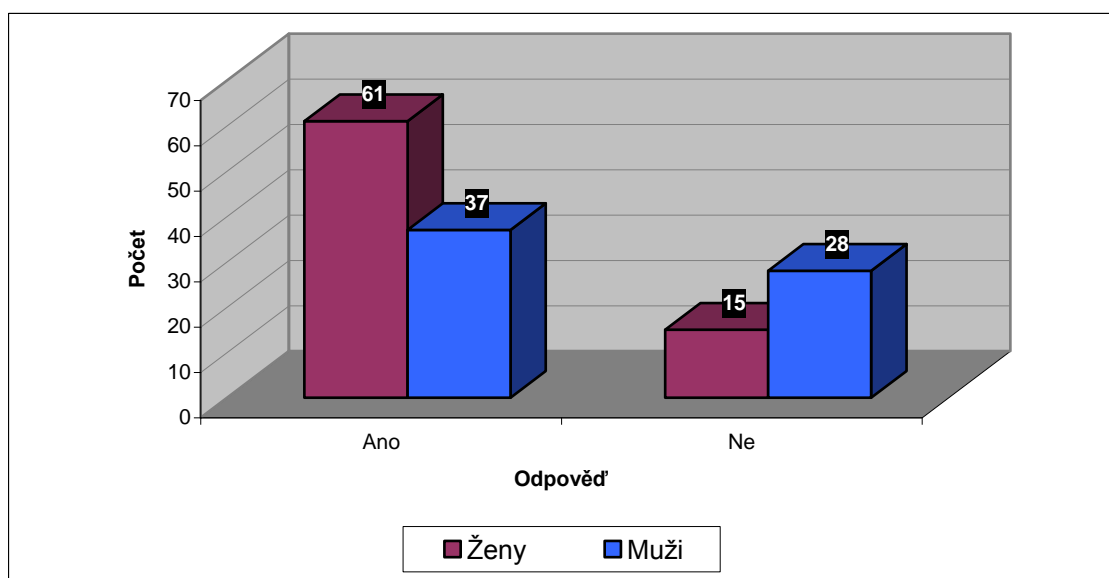
Tento stav je pro prováděný výzkum velmi příznivý, protože většinu účastníků šetření je díky tomu možné považovat za poměrně zkušené rodiče a jejich názory na náhradní péči se budou opírat o jejich vlastní zkušenosti s výchovou dětí.

Otázka č. 7 - Věděl/a jste před účastí v tomto výzkumu o existenci nové pracovní profese PP?

Tabulka č. 13 - Informovanost o existenci PPP

Pohlaví	Odpověď	
	Ano	Ne
Ženy	61	15
Muži	37	28
Celkem	98	43
Celkem v %	70%	30%

Graf č. 11 - Informovanost o existenci PPP

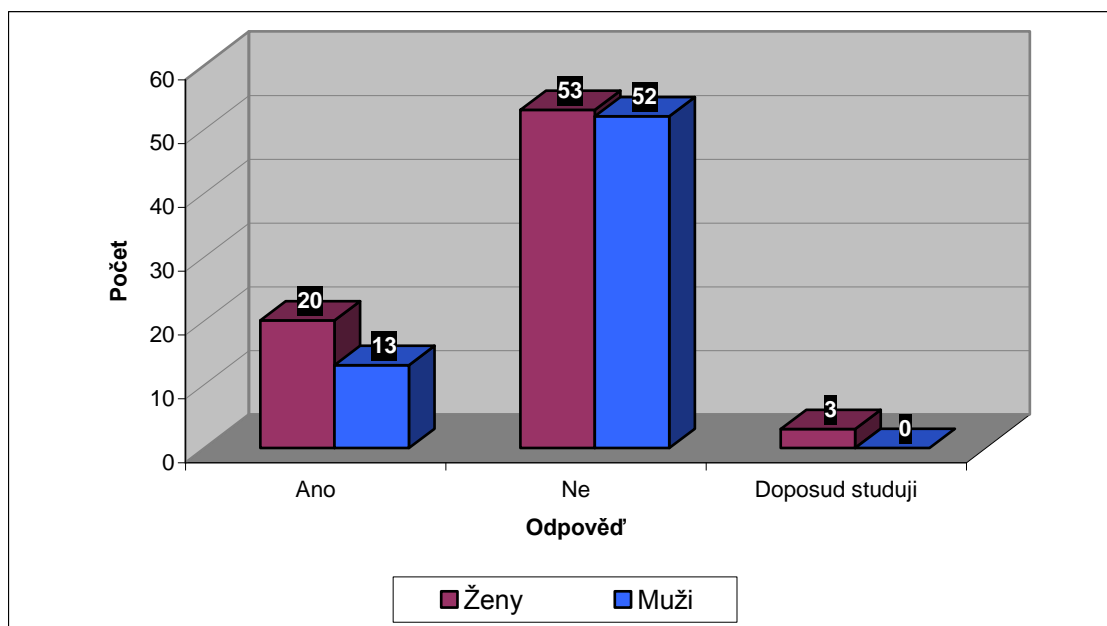
Z výsledných dat je zřejmé, že z celkového počtu je celkem 70% respondentů informováno o existenci nového povolání profesionálního pěstouna.

U žen samostatně je to více než 80%, což bylo možné předpokládat. Častější informovanost u žen je ve shodě s jejich mateřstvím a větším zájmem o všechny oblasti života, dotýkající se dětí.

Jako velmi pozitivní lze ale hodnotit, že i nadpoloviční většina mužů je o vzniku tohoto institutu informována. Celkově je možné vyjádřit spokojenost s rozsahem informovanosti naší veřejnosti.

Otázka č. 8 - Byl/a jste někdy déle než 6měsíců bez zaměstnání?**Tabulka č. 14 - Období nezaměstnanosti delší než 6 měsíců**

Pohlaví	Odpověď		
	Ano	Ne	Doposud studuji
Ženy	20	53	3
Muži	13	52	0
Celkem	33	105	3
Celkem v %	24%	74%	2%

Graf č. 12 - Období nezaměstnanosti delší než 6 měsíců

Téměř 75% dotázaných za svůj život nebylo vystaveno delšímu období, kdy neměli práci. To, že jim taková zkušenost chybí, může způsobovat určitou drobnou neschopnost se reálně zamýšlet nad možnostmi hledat nové zaměstnání právě v segmentu NRP.

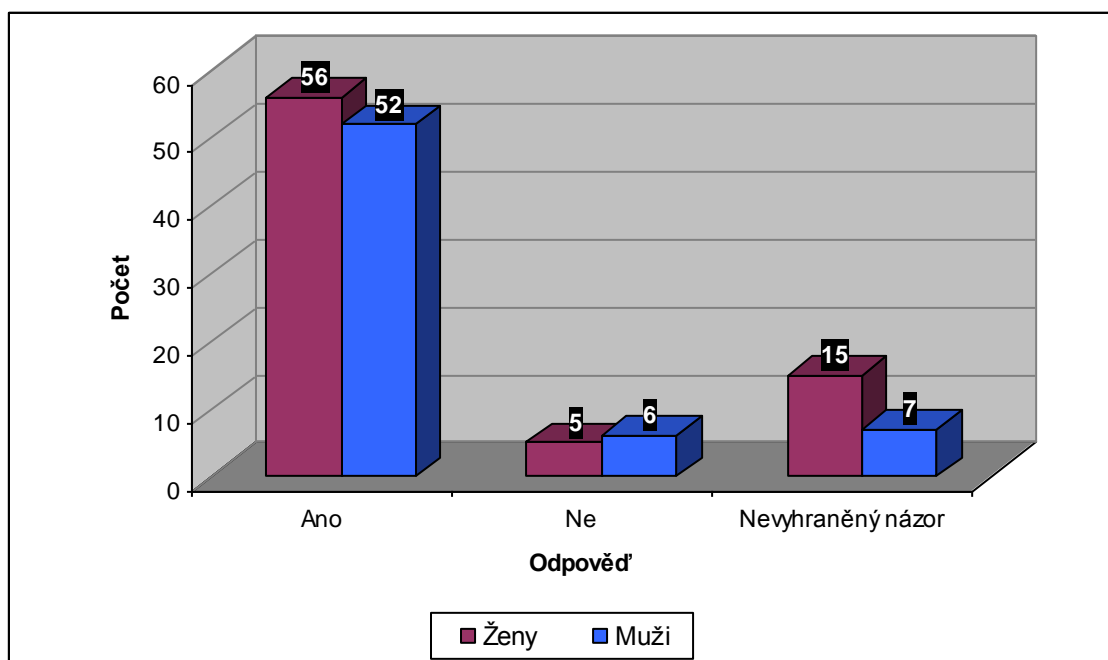
Na druhé straně je současná ekonomická situace velmi složitá a špatný stav na trhu práce obecně známým faktem. Povolání profesionálního pěstouna má, díky posledním zákonným úpravám, veškeré atributy standardního zaměstnání a lze předpokládat, že takto o něm budou respondenti také uvažovat. V kombinaci s faktem, že téměř čtvrtina respondentů má osobní zkušenost s delším obdobím nezaměstnanosti, je reálná šance, že odpovědi účastníků šetření lze považovat za dostatečně validní a využitelné pro ověření platnosti stanovených hypotéz.

Otázka č. 9 - Jako PP byste pobíral/a stálý plat, který je na jedno dítě (nevyžadující zvláštní péči) dle platného zákona 24 000 Kč měsíčně (v případě, že dítě aktuálně nemáte 20 000 Kč). Zdá se Vám tato částka odpovídající?

Tabulka č. 15 - Zhodnocení stanovené výše platu PP

Pohlaví	Odpověď		
	Ano	Ne	Nevyhraněný názor
Ženy	56	5	15
Muži	52	6	7
Celkem	108	11	22
Celkem v %	77%	8%	15%

Graf č. 13 - Zhodnocení stanovené výše platu PP

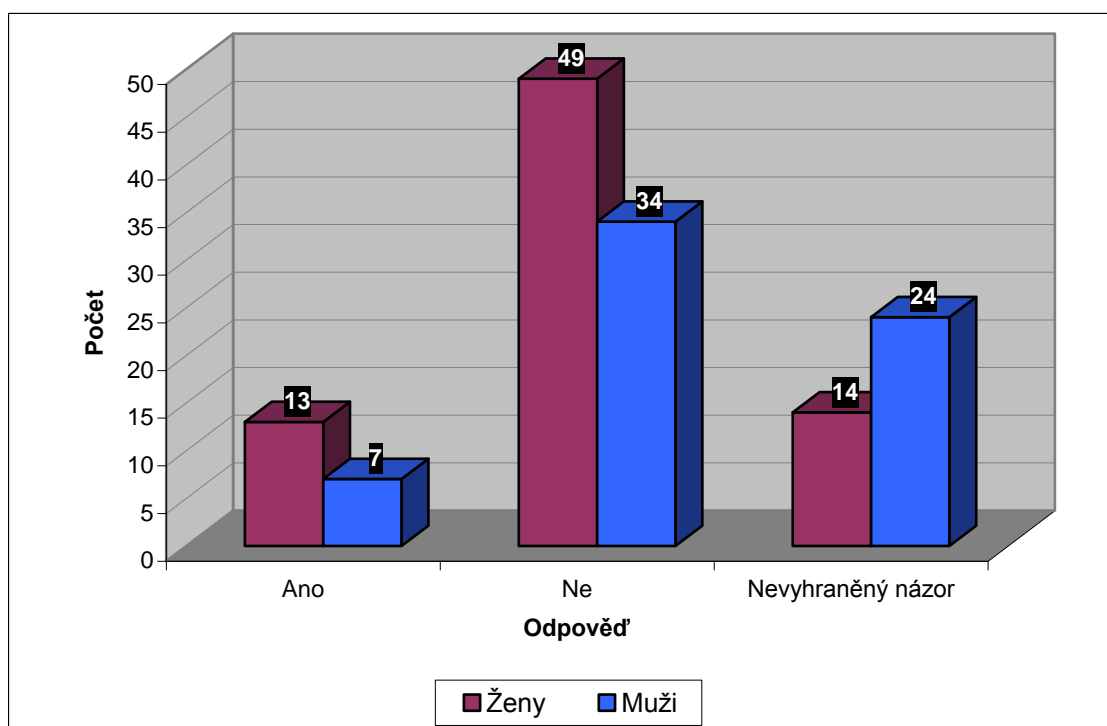
Získané odpovědi respondentů ukazují, že většinová část účastníků šetření je jednoznačně přesvědčena o tom, že stávající platná odměna pro přechodné pěstouny je dostatečná. Celkově 77 % dotázaných tedy považuje výši platu PP za odpovídající při výkonu tohoto povolání a je tedy relevantní uvažovat o výši odměny jako o jenom z významných motivů pro rozhodnutí stát se PP.

Otázka č. 10 - Zajímal/a byste se o práci PP v situaci, kdy budete mít jiné relativně stálé zaměstnání a akceptovatelnou výši platu?

Tabulka č. 16 - Aktivní zájem o vykonávání povolání PP

Pohlaví	Odpověď		
	Ano	Ne	Nevyhraněný názor
Ženy	13	49	14
Muži	7	34	24
Celkem	20	83	38
Celkem v %	14%	59%	27%

Graf č. 14 - Aktivní zájem o vykonávání povolání PP

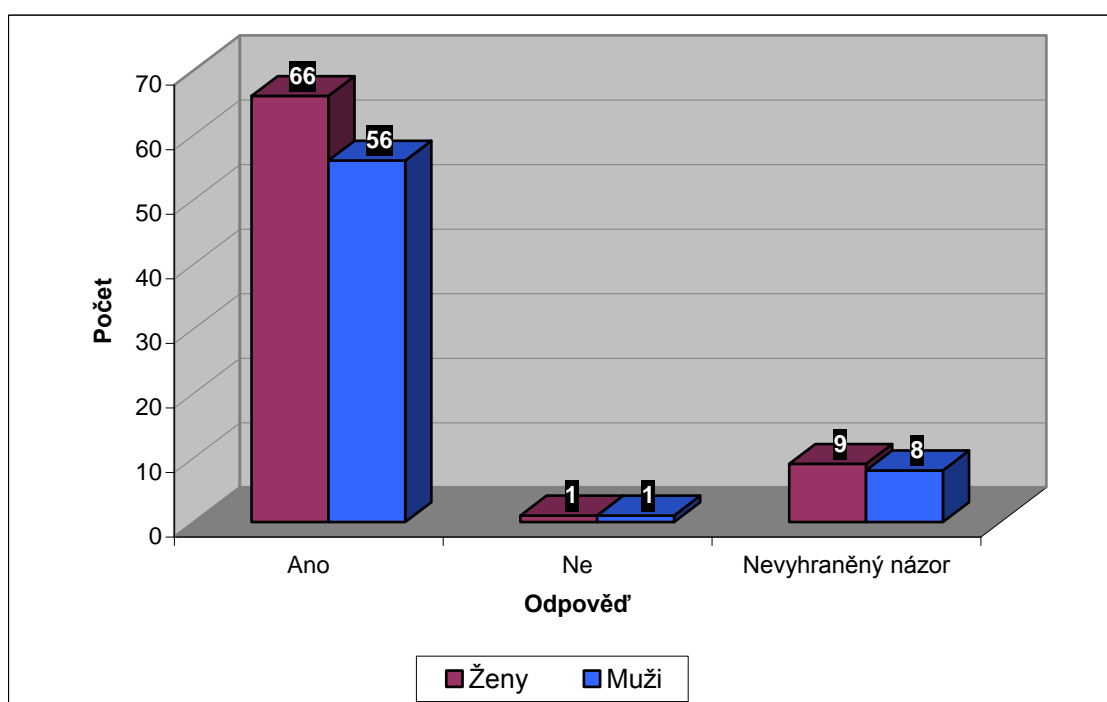
Na tuto otázku téměř 60% respondentů jednoznačně odpovědělo, že pokud budou mít stálou práci s platem odpovídajícím jejich potřebám, nebudou se o vykonávání práce PP vůbec zajímat. Pro „aktivní“ zájem o dotčené povolání se vyslovilo celkem 14% dotázaných. Toto číslo není jistě zanedbatelné, ale jeho výše není, dle mého názoru, dostatečná. Navíc je nutné pro zpřesnění tyto aktivní zájemce ještě podrobit konfrontaci s názorem jejich partnerů, pokud žijí v trvalém vztahu.

Otázka č. 11 - Předpokládáte, že PPP je z pohledu psychického vývoje dítěte kvalitnější než ústavní?

Tabulka č. 17 - Kvalita PPP proti péči ústavní

Pohlaví	Odpověď		
	Ano	Ne	Nevyhraněný názor
Ženy	66	1	9
Muži	56	1	8
Celkem	122	2	17
Celkem v %	87%	1%	12%

Graf č. 15 - Kvalita PPP proti péči ústavní

Na tuto otázku je názor veřejnosti zcela jednoznačný. Naprostá většina respondentů, v součtu za obě pohlaví celých 87%, je přesvědčeno, že profesionální pěstounská péče bude pro děti lepší než péče ústavní. Pouze jedna žena a jeden muž měli názor opačný.

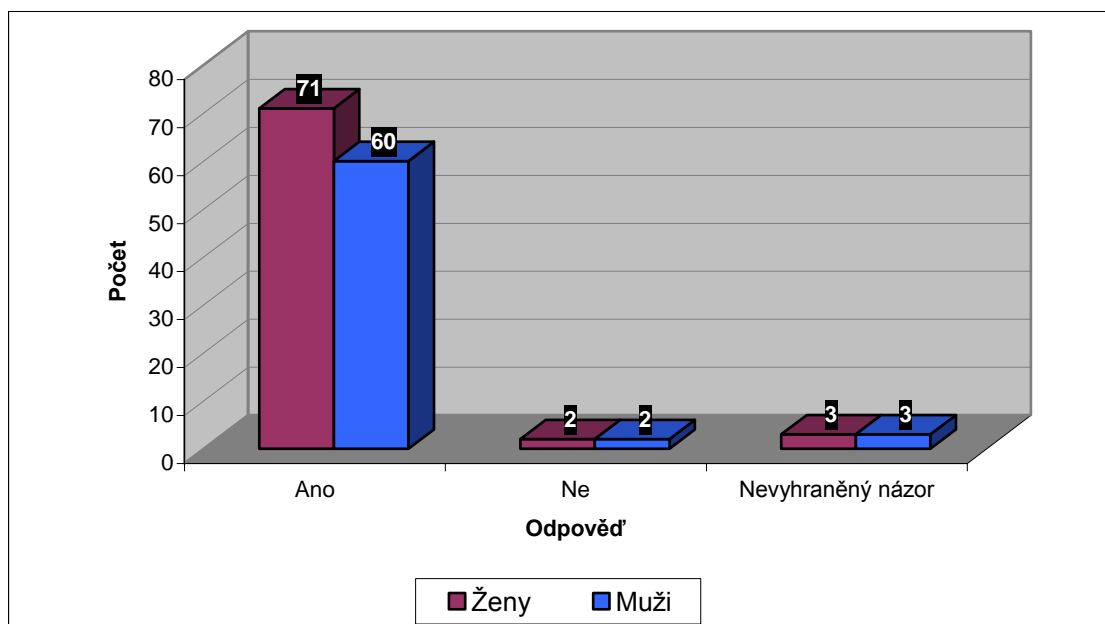
Je pravděpodobné, že už jen slovní spojení „ústavní péče“ může u většiny respondentů vyvolávat nepříjemný pocit. Starší účastníci šetření si budou jistě vzpomínat na množství nepříznivých zpráv, které proběhly v minulosti sdělovacími prostředky a ukazovaly většinou špatné sociální i životní podmínky dětí, které byly nuceny pobývat v různých typech ústavů.

Otázka č. 12 - Souhlasíte s názorem, že za delší období (dítě může být v péči až 12 měsíců) si PP a svěřené dítě k sobě mohou vytvořit silný citový vztah, který může při ukončení péče citově poškodit jednu nebo druhou stranu?

Tabulka č. 18 - Citová vazba při PPP

Pohlaví	Odpověď		
	Ano	Ne	Nevyhraněný názor
Ženy	71	2	3
Muži	60	2	3
Celkem	131	4	6
Celkem v %	93%	3%	4%

Graf č. 16 - Citová vazba při PPP

V tomto případě je vyjádření respondentů zcela jednoznačné. Celkově více než devadesát procent zúčastněných vyjádřilo svou obavu z možnosti způsobení citové újmy na straně umístovaného dítěte nebo přímo pěstouna.

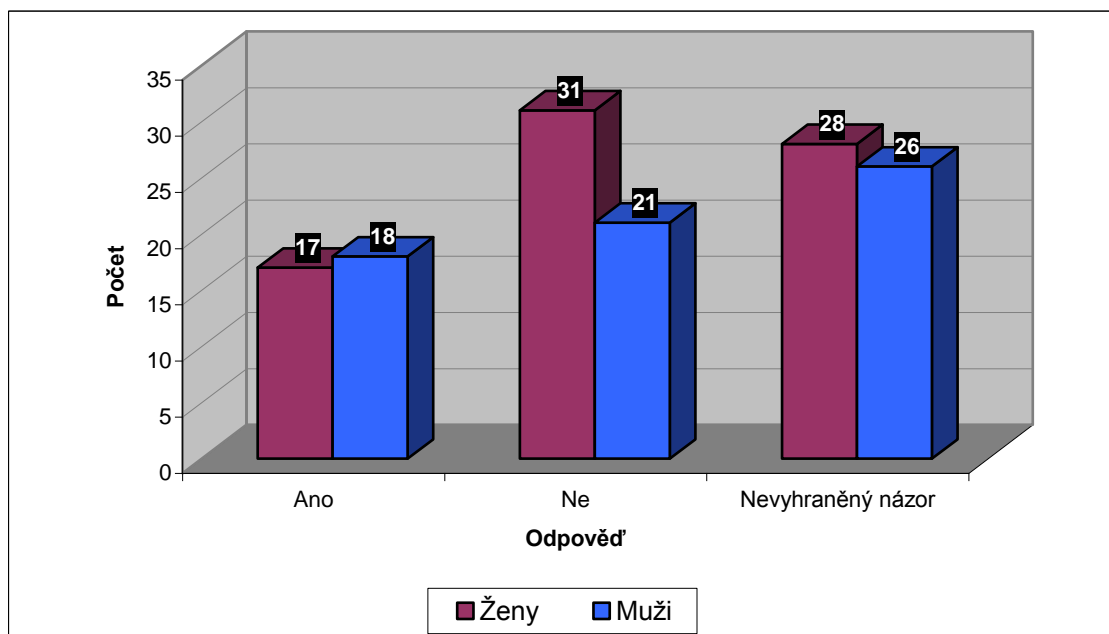
Z výsledků je možné usuzovat, že úvahy některých odborníků, týkající se velké psychické zátěže při výkonu povolání PP, jsou zcela opodstatněné a v souladu s názorem naší veřejnosti. Jasně vyjádření respondentů k této otázce je možno interpretovat také tak, že existují silné pochybnosti o možnosti dlouhodobě pracovat v pozici profesionálního pěstouna.

Otázka č. 13 - Domníváte se, že je naše společnost natolik připravená, aby byla schopna garantovat dostatečně vysokou kvalitu PPP a minimalizovat tak její možné negativní vlivy na další psychický vývoj umíst'ovaných dětí?

Tabulka č. 19 - Připravenost společnosti pro zajištění kvality PPP

Pohlaví	Odpověď		
	Ano	Ne	Nevyhraněný názor
Ženy	17	31	28
Muži	18	21	26
Celkem	35	52	54
Celkem v %	25%	37%	38%

Graf č. 17 - Připravenost společnosti pro zajištění kvality PPP

Pokud z odpovědí vyberu pouze ty s jasným názorem respondenta, vychází, že téměř 60% dotázaných je přesvědčeno, že naše společnost nemá zatím dostatečnou kvalitu pro zajištění vysoké úrovně PPP.

Tyto obavy mohou pramenit na jedné straně ze strachu o dobře prováděný výběr a následné zajištění přípravy nových pěstounů, na straně druhé může hrát významnou roli i pochybnost o důslednosti úředníků při provádění systémových kontrol této péče a o jejich dostatečnou četnost. Naopak v případě, kdy by byly velmi dobře nastaveny kontrolní mechanismy, lze výsledky odpovědí interpretovat i tak, že většina respondentů má názor, že současná nepřipravenost naší společnosti může způsobit problémy při zajištění dostatečné základny pro výběr kvalitních přechodných pěstounů.

5.4 Analýza výsledků výzkumného šetření

Hypotéza č.1

Předpokládám, že ochota lidí pracovat jako PP bude nízká.

Stěžejní pro ověření platnosti této hypotézy je odpověď na otázku č.10. V absolutních číslech celkem 20 dotázaných (13 žen a 7 mužů), což představuje 14% respondentů, odpovědělo, že by se o práci profesionálního pěstouna zajímalo. V příloze P5 jsem uvedla tabulku se selektovanými daty pro tyto respondenty. Zde jsou k tomuto výběru přidány reakce dotázaných na otázky č. 4 a č. 5. Celkové vyhodnocení jsem provedla na základě jejich vzájemné kombinace.

Z uvedených dat je patrné, že v pěti případech jsou respondenti přesvědčeni, že by jejich partner byl jistě proti tomu, aby se stali PP. Pokud vynecháme i ty respondenty, kteří neprojeví jasně svůj náhled, tak se fakticky snižuje počet souhlasně odpovídajících účastníků pro danou otázku na hodnotu 11 a celková procentuální hodnota aktivních tedy klesá na necelých 8%. Vzhledem k tomu, že při vyjádření respondentů jde jen o teoretickou úvahu, lze s určitostí předpokládat, že faktický zájem by vyjádřilo pouze zanedbatelné množství aktivní populace.

Šetření ukázalo, že vliv partnera je omezujícím prvkem pro aktivní účast v systému náhradní péče a partnerské soužití může výrazným způsobem snižovat počty potencionálních pěstounů.

Pro doplnění informací k ověření platnosti řešené hypotézy jsem do dotazníku umístila otázky č. 7, č. 12 a č. 13. I přes poměrně vysokou informovanost veřejnosti o PPP je z výsledků šetření zřejmé, že počet respondentů, „aktivně“ uvažujících o možnosti stát se PP, je poměrně nízký. Navíc pouze každý čtvrtý dotazovaný je přesvědčen o dostatečné připravenosti naší společnosti ve vztahu k zajištění kvality PPP. Svou roli v nižším počtu zájemců budou nesporně hrát i velmi silné obavy drtivé většiny veřejnosti (celkem 93% respondentů se takto vyjádřilo) z možné psychické újmy při opuštění dítěte.

Hypotéza H1 se potvrdila.

Hypotéza č.2

Předpokládám, že podstatným motivem pro rozhodnutí stát se PP bude zajištění stabilního zaměstnání a stabilizace rodinného rozpočtu.

Pro rozbor této hypotézy jsem do dotazníku zařadila otázky č. 8 a č. 9. Samotné vyhodnocení pravdivosti zpracovávané hypotézy jsem provedla opět v kombinaci s otázkou č.10, která už byla samostatně vyhodnocena v předchozí části práce.

V příloze P6 je uvedena tabulka s vybranými daty pro ty respondenty, kteří již mají dlouhodobější zkušenost s nezaměstnaností. Celkem se jedná o 22 dotazovaných, kteří se zároveň vyjádřili souhlasně k výši odměny PP. Z tohoto vzorku se ale jen 2 respondenti, což představuje pouhých 9%, vyjádřili také souhlasně v otázce zjišťující aktivní zájem o vykonávání této profese. Naopak naprostá většina respondentů z tohoto vybraného soupisu, tedy přibližně 64%, jednoznačně vyjádřila svůj nezájem o vykonávání tohoto povolání a to i přes to, že jejich minulý pracovní život byl zatížen delším obdobím, během kterého neměli zaměstnání.

Hypotéza H2 se nepotvrdila.

Hypotéza č.3

Předpokládám, že většina respondentů se domnívá, že náhradní rodinná péče je pro dítě vhodnější než ústavní.

K potvrzení nebo vyvrácení této hypotézy směřuje samostatná otázka č. 11, jejímž vyhodnocením lze získat všechna potřebná data. Téměř 90% účastníků šetření se přiklonilo k názoru, že NRP je pro výchovu ohrožených dětí vhodnější než péče ústavní. Názor veřejnosti na tento problém je tedy zcela jednoznačný.

Systém ústavní péče byl založen v jednom z nejobtížnějších období naší historie, tedy v 50 letech minulého století, s cílem zvýšit vliv státní moci na výchovu dětí. I toto může být jedním z aspektů, díky kterému pro většinu respondentů může představovat jistá rizika. I když ústavní péče prošla od tohoto období řadou změn, faktem zůstává, že jako celek zůstala v zásadě nereformována. Čím dál častěji se v médiích setkáváme s negativními postoji k tomuto typu náhradní péče a to především z úst odborníků. Tyto názory jsou prezentovány především od doby, kdy se politická scéna začala vážně zabývat úvahami o legislativní podpoře PPP. Tato hlediska jistě ovlivňují názory široké veřejnosti.

Hypotéza H3 se potvrdila.

Hypotéza č.4

Předpokládám, že aktivní zájem o vykonávání PPPD projeví nejčastěji ženy, které již mají více vlastních dětí.

Pro doplnění celkové informace o skladbě respondentů se zájmem o výkon PPP jsem do dotazníku zařadila otázku č. 6 dotazující se na počet vlastních dětí. Získané informace jsem následně vyhodnotila opět v kombinaci s dalšími dotazy a to v tomto případě s otázkami č. 1 a znovu otázkou č. 10, které již byly obě samostatně číselně i graficky vyhodnoceny v předchozích částech práce.

V příloze P7 je vyobrazena tabulka s vybranými daty pro ty respondenty, kteří v otázce č. 10 vyjádřili ochotu uvažovat o aktivní účasti v systému PPP. Z vybraných údajů vychází, že tuto ochotu vyjádřilo celkem 13 žen z celkového počtu 20 souhlasných stanovisek. Toto číslo představuje 65%, což je výrazná nadpoloviční většina. Pokud už samostatně rozebereme strukturu segmentu žen, tak celkem 10 jich má v péči dvě a více vlastních dětí. Tento údaj znamená v procentuálním vyjádření hodnotu téměř 77 %.

Hypotéza H4 se potvrdila.

5.4.1 Souhrnný přehled výsledků dotazníkového šetření.

Tabulka č. 20 – Shrnutí výsledků dotazníkového šetření

Pořadí	Hypotéza	Zjištěné skutečnosti	Výsledek hodnocení
H1	<i>předpokládám, že ochota lidí pracovat jako PP bude nízká</i>	dostatečně informováno o PPP 70%, obavy z citového poškození při opuštění dítěte 93%, nepřipravenost společnosti při zajištění PPP 60%, ochota uvažovat o práci PP 8%	potvrzeno
H2	<i>předpokládám, že podstatným motivem pro rozhodnutí stát se PP bude zajištění stabilního zaměstnání a stabilizace rodinného rozpočtu</i>	výše odměny PP je odpovídající 77%, nezájem o vykonávání PPP u dříve nezaměstnaných 64%	nepotvrzeno
H3	<i>předpokládám, že většina respondentů se domnívá, že náhradní rodinná péče je pro dítě vhodnější než ústavní</i>	PPP bude kvalitnější než ústavní 87%	potvrzeno
H4	<i>předpokládám, že aktivní zájem o vykonávání PPPD projeví nejčastěji ženy, které již mají více vlastních dětí</i>	žen ochotných pracovat jako PP 65%, více než dvě děti u vybraných žen 77%	potvrzeno

ZÁVĚR

Jistě nebudu daleko od pravdy, když budu tvrdit, že každý rodič by velmi rád slyšel pouze slova chvály na způsob, jakým vychovává svoje potomky. Pokud jde o děti vlastní, je téměř vše v rukou rodiče a ten má neomezený vliv na to, jakými sociálními dovednostmi a vlastnostmi svoje dítě pro budoucí život vybaví. Nelze samozřejmě opomenout situace, kdy sociální podmínky nebo způsob života matky dítěte, nebo případně celé rodiny, neposkytují dostatečný základ pro zdravý psychický a fyzický vývoj dítěte. Zde je právě prostor pro aktivní využívání principů pěstounské péče na přechodnou dobu.

Jedním se záměrů mojí práce bylo poskytnout souhrnný přehled o legislativním rámci a podmínkách vykonávání tohoto typu pěstounské péče a zjistit, jak je laická veřejnost o této oblasti náhradní rodinné péče informována. Výsledky výzkumného šetření ukázaly, že spontánní znalost pojmu „profesionální pěstounská péče“ je překvapivě dosti vysoká. Systém sestavení otázek použitého dotazníku mohl dále napomoci rozšíření obecného povědomí respondentů o dalších konkrétnějších zásadách týkajících se zpracovávaného tématu.

Další oblastí mého zájmu byly motivy respondentů při posuzování možnosti situovat svůj další profesní život do oblasti přechodné rodinné péče. Není novou informací, že poměrně významná část naší společnosti má určité obavy z profesionalizace pěstounské péče. Jejich znepokojení způsobuje pocit, že hlavním motivem většiny zájemců o toto povolání nebude zabezpečení co nejlepší péče o ohrožené děti, ale finanční důvody. Jednou ze součástí provedeného výzkumu bylo zjistit, jak se dotazovaní staví k možnosti řešit svoji případnou nezaměstnanost úvahou nad přijetím povolání profesionálního pěstouna. Odpovědi ukázaly, že většina respondentů si plně uvědomuje obtížnost takového povolání a velkou míru odpovědnosti, která se k němu váže. Svou roli jistě hraje i vědomí, že většina dětí vyžadujících tento typ péče, bude postižena některými dysfunkcemi a poruchami v oblasti zdravotní, sociální nebo výchovné. Výsledky šetření dovolují konstatovat, že výše finančního ohodnocení, ani získání profesního uplatnění, není pro většinu respondentů nijak významně motivující.

Důležitou podmínkou pro fungování nové koncepce systému náhradní rodinné péče je dostatečný počet profesionálních pěstounů. Podle uveřejněných informací se v současné době státní správa potýká s nedostatkem zájemců o toto povolání. Provedený výzkum ukázal, že praktický zájem o toto povolání není u oslovených respondentů nijak velký. Tato situace není

způsobena tím, že by respondenti považovali odměnu vyplácenou pěstounovi za příliš nízkou a tento fakt by snižoval jejich motivaci. Výsledky spíše odhalují jiné oblasti způsobující nízkou hladinu zájmu. Naprostá většina účastníků projevila obavu z citových vazeb mezi pěstounem a dítětem umístěným do jeho péče. Slovo „profesionální“ má v oblasti přechodné péče jistě svůj zásadní význam. Profesionál je totiž označením pro někoho, kdo zvládá svoji práci bez chyb, bez emocí a naprosto přesně podle psaných i nepsaných pravidel (v našem případě budou asi podstatnější ta nepsaná). Profesionální pěstoun musí být na jedné straně schopen poskytovat velké množství lásky a péče, na straně druhé musí opakovaně překonávat situace, kdy od něj svěřené dítě bude odcházet. Nároky na jeho psychiku mohou být také kladeny díky pravidelným kontaktům s biologickou rodinou svěřeného dítěte. Mezi další omezující vlivy patří i možné negativní dopady a omezení ve vztahu k partnerskému životu dotazovaných. Přijetí dítěte do rodiny je vážným závazkem a přináší s sebou určitou změnu poměrů v rodině. U významné části respondentů převládá také názor, že naše společnost není ještě natolik připravená, aby dokázala dlouhodobě zabezpečovat vysoce kvalitní, státem garantovanou, přechodnou péči. Důvody lze jistě hledat v minulosti, kdy naše společnost byla dlouhodobě pod vlivem totalitního režimu, mezi jehož priority zvyšování významu a role rodiny bohužel nepatřilo. Toto období významně posunulo i žebříčky hodnot našeho obyvatelstva a změna tohoto stavu bude potřebovat ještě nějaký čas. Stabilizaci celkového klimatu ve společnosti také nepomáhá současná ekonomická nestabilita, jejímž hlavním projevem jsou vytváření sociálního napětí a zvyšování počtu lidí, kteří se nacházejí v obtížných sociálních podmínkách.

Pokud by se opravdu v budoucnosti ukázalo, že o PP bude málo a jejich počet nebude schopen pokrýt potřeby systému, může být pro státní úředníky důležité zjistit, ze které skupiny obyvatel by se nejčastěji mohly rekrutovat potencionální zájemci. Na tuto skupinu obyvatel by následně mohla být zaměřena větší mediální podpora směřující k maximální informovanosti o podmínkách pro výkon této profese. Výzkum ukázal, že zde by bylo možné nejčastěji spoléhat na pomoc vícenásobných matek, které už tím, že opakovaně vychovávali svoje děti prokazují, že rozdávat lásku a péči je vlastně už jejich „současným povoláním“.

Nově budovaný systém profesionální pěstounské péče potřebuje především klidnou politickou dobu, kdy se naše státní reprezentace bude schopna shodnout na určení hlavního směru, kterým se oblast pěstounské péče na přechodnou dobu má vyvíjet. Nutné také je, aby byl poskytnut dostatečný časový prostor k tomu, aby bylo možné prokázat jeho životaschopnost.

V každém případě platí, že pokud existuje nějaká možnost, jak zajistit dětem klidný život plný lásky a obětavé péče, je morální povinností celé naší společnosti tuto příležitost co nejlépe využít.

Přínos práce pro sociální pedagogiku

Sociální pedagogiku lze v základní rovině definovat jako obor, „který *analyzuje ty stránky výchovy a vzdělávání, které někdy přispívají (jindy i rozrušují) k záměrnému, cílevědomému působení na člověka, k záměrnému směřování k tzv. optimalizaci člověka z hlediska cílových představ o osobnosti, která by měla být ideálem pro danou společnost*“.⁷⁵ Tento obor zkoumá primárně sociální vztahy v procesu výchovy a vliv sociálního prostředí na člověka a v neposlední řadě se také zabývá výchovou a péčí o sociálně problémové děti a mládež.

Z pohledu sociální pedagogiky jsou první dny, měsíce a roky života rozhodujícím obdobím ve vývoji každého člověka. Prostředí, péče a výchova, která je dítěti poskytována právě v tomto období, má na jeho další život zcela rozhodující vliv.

Z tohoto pohledu může být tato bakalářská práce určena lidem, kteří se o profesi profesionálního pěstouna budou zajímat, žadatelům o náhradní rodinnou péči, ale i pracovníkům orgánů SPOD, kteří si budou chtít udělat představu o informovanosti veřejnosti o profesionální pěstounské péči. Snahou této práce je ukázat možné přínosy, ale i určitá rizika, která s sebou systém profesionální pěstounské péče přináší.

⁷⁵ [online] [citováno 2014-04-01] Dostupné z: http://wiki.rvp.cz/Knihovna/1.Pedagogicky_lexikon/S/Soci%C3%A1ln%C3%AD_pedagogika

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

[1] Adopce [online] [cit. 2014-03-20] dostupné z:

<http://www.adopce.com/informace/zakladni-pojmy/>

[2] BLAŽKOVÁ, J. *Profesionálních pěstounů je zoufale málo, stát pořádá náborů* [online]

[cit. 2014-03-26] dostupné z: http://www.denik.cz/z_domova/v-cr-je-zatim-jen-115-profesionalnich-pestounu-peci-ma-132-deti-20140128.html

[3] BOŤOVÁ, Antonie, *Náhradní rodinná péče a transformace systému péče o ohrožené děti v ČR*, Brno: TRIADA - poradenské centrum 2008, ISBN 978-80-254-3353-9, 68 s.

[4] BUBLEOVÁ, Věduna a kol., *Základní informace o náhradní rodinné péči*, Praha: Středisko náhradní rodinné péče 2011, ISBN 978-80-87455-01-2, 94 s.

[5] ČSÚ Genderové statistiky – vzdělání 2012 [online] [cit. 2014-04-01] Dostupné z:

http://www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/kapitola/gender_vzdelani

[6] Digitální knihovna [online] [cit. 2014-03-13] dostupné z:

<http://www.psp.cz/eknih/1929ns/ps/stenprot/022schuz/s022007.htm>

[7] Formy náhradní rodinné péče [online] [cit. 2014-03-22] dostupné z:

<http://www.pestouni.cz/poradna/infoonrp/cz/podrobneji-o-formach-nahradni-rodinne-pece/>

[8] GABRIEL Zbyněk, NOVÁK, Tomáš, *Psychologické poradenství v náhradní rodinné péči*, Praha: Grada Publishing 2008, ISBN 978-80-247-1788-3, 144s.

[9] GAVORA, Peter, *Úvod do pedagogického výzkumu*, Brno: Paido 2000, ISBN 80-85931-79-6, 199s.

[10] HEPNEROVÁ, A. *Zvládanie odchodu dieťaťa z profesionálnej rodiny profesionálnymi rodičmi* [online] [cit. 2014-03-28] dostupné z:

<http://issuu.com/usmevakodar/docs/mosty4/31>

[11] Historie SOS dětských vesniček [online] [cit. 2014-03-15] dostupné z:

<http://www.podporujemerodinu.cz/podporujeme-rodinu/sos-vesnicky/historie/>

- [12] Kojenecké ústavy a další zařízení pro děti [online] [cit. 2014-03-23] dostupné z: <http://www.uzis.cz/category/tematicke-rady/zdravotnicka-zarizeni/kojenecke-ustavy-detske-domovy-dalsi-zarizeni-pro-deti>
- [13] KRAUS, Blahoslav, *Základy sociální pedagogiky*, Praha: Portál 2014, ISBN 978-80-262-0643-9, 216s.
- [14] MATĚJČEK, Zdeněk a kol., *Náhradní rodinná péče*, Praha: Portál 1999, ISBN 80-7178-304-8, 183s.
- [15] MATOUŠEK, Oldřich, *Slovník sociální práce*, Praha: Portál 2003, ISBN 80-7178-549-0, 288s.
- [16] MATOUŠEK, Oldřich a kol., *Metody a řízení sociální práce*, Praha: Portál 2003, ISBN 80-7178-548-2, 380s.
- [17] MPSV *Informace ze dne 14. března 2013 o postupech spojených s umístováním dětí do PPPD* [online] [cit. 2014-03-28] dostupné z: http://www.mpsv.cz/files/clanky/14851/umistovani_deti_PPPD.pdf
- [18] MPSV Metodické doporučení č. 6/2009 k pěstounské péči na přechodnou dobu [online] [cit. 2014-03-28] dostupné z: http://www.svp-km.cz/soubory/metodicke_doporučení_mpsv_c-6.pdf
- [19] MPSV *Pěstounské dávky 2013* [online] [cit. 2014-03-20] dostupné z: http://www.mpsv.cz/files/clanky/14871/brozura_Pestounske_davky_2013.pdf
- [20] MPSV *Pěstounská péče na přechodnou dobu pro nejmenší děti* [online] [cit. 2014-03-26] dostupné z: http://www.mpsv.cz/files/clanky/15309/PPPDpro_nejmensi_deti.pdf
- [21] MPSV *Statistiky* [online] [cit. 2014-03-22] dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/7260>
- [22] Náhradní rodina [online] [cit.2014-03-17] dostupné z: http://www.nahradnirodina.cz/ustavni_pece
- [23] Nalezinec na Karlově [online] [cit.2014-03-12] dostupné z: <http://www.fnmotol.cz/o-nas/historie-a-soucasnost/nalezinec-na-karlove/>

[24] Náruč dobré vůle [online] [cit.2014-03-25] dostupné z:

<http://www.narucdobrevule.cz/co-je-to-rana-pestounska-pece/>

[25] NOŽÍŘOVÁ, Jana, *Náhradní rodinná péče*, Praha: Linde Praha, ISBN 978-80-8613191-7, 94s.

[26] Občanský zákoník 2012 [online] [cit. 2014-03-22] dostupné z:

<http://obcanskyzakonik.justice.cz/texty-zakonu/>

[27] Organizační směrnice ze dne 28.12.1971 pro dětské domovy, zvláštní výchovná a diagnostická zařízení [online] [cit. 2014-03-15] dostupné z:

<http://www.epravo.cz/vyhledavani-aspi/?Id=32060&Section=1&IdPara=1&ParaC=2>

[28] Osvojení v novém občanském zákoníku [online] [cit. 2014-03-20] dostupné z:

<http://www.cijedite.cz/?nav=aktuality/ostatni/349-osvojeni-v-novem-obcanske.html>

[29] Portál RVR, Sociální pedagogika [online] [citováno 2014-04-01] Dostupné z:

http://wiki.rvp.cz/Knihovna/1.Pedagogicky_lexikon/S/Soci%C3%A1ln%C3%AD_pedagogika

[30] PROCHÁZKOVÁ, P. *Stát hledá profesionální pěstouny, musí být připravení ve dne v noci* [online] [cit. 2014-03-27] dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/pestounu-je-malo-zacaly-nabory-dz7-domaci.aspx?c=A140115_204400_domaci_zt

[31] Raná pěstounská péče [online] [cit. 2014-03-26] dostupné z: <http://www.rpp.cz>

[32] Rodičovství náhradní rodinná výchova [online] [cit. 2014-03-22] dostupné z:

<https://portal.gov.cz/portal/obcan/situace/183/188/4469.html>

[33] ŠKOVIERA, Albín, *Dilemata náhradní výchovy*, Praha: Portál 2007, ISBN-13: 978-80-7367-318-5, 144s.

[34] ŠPECIÁNOVÁ, Šárka, *Sociálně-právní ochrana dětí*, Praha: Vzdělávací institut ochrany dětí 2007, ISBN 978-80-86991-27-6, 36s.

[35] Úmluva o ochraně dětí a spolupráci při mezinárodním osvojení [online] [cit. 2014-03-22] dostupné z: <http://www.helcom.cz/view.php?cisloclanku=2004012303>

[36] Úmluva o právech dítěte [online] [cit. 2014-03-29] dostupné z:

<http://www.osn.cz/dokumenty-osn/soubory/umluva-o-pravech-ditete.pdf>

[37] Úvod – Teoretické pojetí náhradní rodinné péče [online] [cit. 2014-03-13] dostupné z: http://www.nahradnirodina.cz/uvod_teoreticke_pojeti_nahradni_rodinne_pece

[38] Vlašský špitál [online] [cit.2014-03-12] dostupné z: <http://www.fnmotol.cz/onas/historie-a-soucasnost/nalezinec-vlassky-spital/>

[39] Výlet do historie [online] [cit.2014-03-12] dostupné z: <http://www.pestouni.cz/pestouni/clanky/cz/21/vy/>

[40] ZEZULOVÁ, Dagmar, *Pěstounská péče a adopce*, Praha: Portál 2012, ISBN 978-80-262-0065-9, 200s.

Zákony

[41] Zákon č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu [online] [cit. 2014-03-17] dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/sbirka.sqw?r=1966&cz=20>

[42] Zákon č. 50/1973 Sb., o pěstounské péči [online] [cit. 2014-03-15] dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/sbirka.sqw?cz=50&r=1973>

[43] Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník [online] [cit. 2014-03-20] dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/sbirka.sqw?r=2012&cz=89>

[44] Zákon č. 94/1963 Sb., o rodině [online] [cit. 2014-03-14] dostupné z: http://www.mpsv.cz/files/clanky/7262/Zakon_o_rodine.pdf

[45] Zákon č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů [online] [cit. 2014-03-17] dostupné z: <http://www.msmt.cz/dokumenty/zakon-c-109-2002-sb-o-vykonu-ustavni-vychovy-nebo-ochranné-vychovy-ve-skolskych-zarizenich-a-o-preventivne-vychovne-peci-ve-skolskych-zarizenich-a-o-zmene-dalsich-zakonu>

[46] Zákon č. 134/2006 Sb., novela zákona o sociálně-právní ochraně dětí [online] [cit. 2014-03-23] dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/sbirka.sqw?cz=134&r=2006>

[47] Zákon č. 256/1921 Sb., o ochraně dětí v cizí péči a dětí nemanželských [online] [cit. 2014-03-14] dostupné z: <http://www.epravo.cz/vyhledavani-aspi/?Id=2537&Section=1&IdPara=1&ParaC=2>

[48] Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí [online] [cit. 2014-03-10]
dostupné z: <http://www.uplnezneni.cz/zakon/359-1999-sb-o-socialne-pravni-ochrane-deti/>

[49] Zákon č. 401/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí [online] [cit. 2014-03-10] dostupné z:
<http://www.mpsv.cz/files/clanky/14305/novela.pdf>

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

MPSV	Ministerstvo práce a sociálních věcí
MŠMT	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy
MZ	Ministerstvo zdravotnictví
NRP	náhradní rodinná péče
NVP	náhradní výchovná péče
PP	profesionální pěstoun
PPP	profesionální pěstounská péče
PPPD	pěstounská péče na přechodnou dobu
RPP	raná pěstounská péče
SPOD	sociálně-právní ochrana dětí

SEZNAM GRAFŮ

Graf č. 1 - Vývoj počtu dětí přijatých a propuštěných do kojeneckých ústavů a dětských domovů pro děti do 3let.....	27
Graf č. 2 - Počty dětí umístěných v NRP v letech 2006 až 2013.....	28
Graf č. 3 - Počty zániků NRP v letech 2007 až 2013	28
Graf č. 4 - Počty dětí umístěných v PPPD v letech 2006 až 2013.....	30
Graf č. 5 - Složení respondentů dle pohlaví.....	43
Graf č. 6 - Složení respondentů dle věku.....	44
Graf č. 7 - Složení respondentů dle vzdělání	45
Graf č. 8 - Život ve společné domácnosti s partnerem	46
Graf č. 9 - Postoj partnera k aktivní účasti v systému PPP.....	47
Graf č. 10 - Počet vlastních dětí.....	48
Graf č. 11 - Informovanost o existenci PPP.....	49
Graf č. 12 - Období nezaměstnanosti delší než 6 měsíců	50
Graf č. 13 - Zhodnocení stanovené výše platu PP	51
Graf č. 14 - Aktivní zájem o vykonávání povolání PP	52
Graf č. 15 - Kvalita PPP proti péči ústavní.....	53
Graf č. 16 - Citová vazba při PPP	54
Graf č. 17 - Připravenost společnosti pro zajištění kvality PPP	55

SEZNAM TABULEK

Tabulka č. 1 – Příspěvek pěstouna při převzetí dítěte (jednorázově)	25
Tabulka č. 2 – Příspěvek pěstouna na úhradu potřeb dítěte (měsíčně).....	25
Tabulka č. 3 – Příspěvek pěstouna na úhradu potřeb závislého dítěte (měsíčně).....	25
Tabulka č. 4 – Odměna pěstouna (měsíčně)	25
Tabulka č. 5 – Odměna pěstouna při péči na přechodnou dobu (měsíčně)	31
Tabulka č. 6 - Skladba respondentů – celkový přehled	43
Tabulka č. 7 - Složení respondentů dle pohlaví.....	43
Tabulka č. 8 - Složení respondentů dle věku	44
Tabulka č. 9 - Složení respondentů dle vzdělání	44
Tabulka č. 10 - Život ve společné domácnosti s partnerem.....	46
Tabulka č. 11 - Postoj partnera k aktivní účasti v systému PPP	47
Tabulka č. 12 - Počet vlastních dětí	48
Tabulka č. 13 - Informovanost o existenci PPP	49
Tabulka č. 14 - Období nezaměstnanosti delší než 6 měsíců	50
Tabulka č. 15 - Zhodnocení stanovené výše platu PP	51
Tabulka č. 16 - Aktivní zájem o vykonávání povolání PP	52
Tabulka č. 17 - Kvalita PPP proti péči ústavní	53
Tabulka č. 18 - Citová vazba při PPP	54
Tabulka č. 19 - Připravenost společnosti pro zajištění kvality PPP.....	55
Tabulka č. 20 – Shrnutí výsledků dotazníkového šetření	59

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha P1 - Výběr statistických údajů MPSV k pěstounské péči

Příloha P2 - Kompletní výsledky dotazníkového šetření

Příloha P3 - Statistické rozložení vzdělání populace ČR (rok 2012)

Příloha P4 - Vzor dotazníku

Příloha P5 - Výběr respondentů pro hypotézu H1

Příloha P6 - Výběr respondentů pro hypotézu H2

Příloha P7 - Výběr respondentů pro hypotézu H4

PŘÍLOHA P1 - VÝBĚR STATISTICKÝCH ÚDAJŮ MPSV K PĚSTOUNSKÉ PÉČI

rok 2007	Počet k 1.1.	Nově umístěno		Počet k 31.12.		Zánik			
		celkem	z toho ZP	celkem	z toho ZP	na návrh		zletilostí	jinak
						pěstouna	OSPOD		
Pěstounská péče klasická	4918	1105	54	5301	294	64	25	480	153
Pěstounská péče na přechodnou dobu	4	0	0	4	0	0	0	0	0
Poručenství s osobní péčí poručníka	2306	456	32	2448	155	17	11	215	71
Výchova jiné fyzické osoby než rodiče	2098	403	22	2231	138	17	13	181	59

rok 2008	Počet k 1.1.	Nově umístěno		Počet k 31.12.		Zánik			
		celkem	z toho ZP	celkem	z toho ZP	na návrh		zletilostí	jinak
						pěstouna	OSPOD		
Pěstounská péče klasická	5301	1391	39	5939	294	61	31	509	152
Pěstounská péče na přechodnou dobu	4	12	0	4	1	0	1	3	8
Poručenství s osobní péčí poručníka	2448	377	36	2561	172	23	11	174	56
Výchova jiné fyzické osoby než rodiče	2231	320	26	2315	136	17	9	161	49

rok 2009	Počet k 1.1.	Nově umístěno		Počet k 31.12.		Zánik			
		celkem	z toho ZP	celkem	z toho ZP	na návrh		zletilostí	jinak
						pěstouna	OSPOD		
Pěstounská péče klasická	5939	1561	41	6688	288	59	22	593	138
Pěstounská péče na přechodnou dobu	4	7	1	4	4	0	0	5	2
Poručenství s osobní péčí poručníka	2561	429	21	2714	177	14	4	188	70
Výchova jiné fyzické osoby než rodiče	2315	1027	14	2534	59	58	36	281	433

rok 2010	Počet k 1.1.	Nově umístěno		Počet k 31.12.		Zánik			
		celkem	z toho ZP	celkem	z toho ZP	na návrh		zletilostí	jinak
						pěstouna	OSPOD		
Pěstounská péče klasická	6688	1491	51	7306	302	91	60	553	169
Pěstounská péče na přechodnou dobu	4	0	0	2	0	0	0	0	2
Poručenství s osobní péčí poručníka	2714	511	24	2891	149	21	14	206	93
Výchova jiné fyzické osoby než rodiče	2534	1223	35	2885	73	73	44	321	434

rok 2011	Počet k 1.1.	Nově umístěno		Počet k 31.12.		Zánik			
		celkem	z toho ZP	celkem	z toho ZP	na návrh		zletilostí	jinak
						pěstouna	OSPOD		
Pěstounská péče klasická	7306	1501	52	7854	290	74	28	682	169
Pěstounská péče na přechodnou dobu	2	6	0	5	0	0	0	0	3
Poručenství s osobní péčí poručníka	2891	494	28	3047	153	15	8	247	68
Výchova jiné fyzické osoby než rodiče	2885	1197	30	3080	67	70	38	477	417

rok 2012	Počet k 1.1.	Nově umístěno		Počet k 31.12.		Zánik			
		celkem	z toho ZP	celkem	z toho ZP	na návrh		zletilostí	jinak
						pěstouna	OSPOD		
Pěstounská péče klasická	7854	1581	64	8314	266	83	37	792	209
Pěstounská péče na přechodnou dobu	5	41	0	31	0	1	2	1	11
Poručenství s osobní péčí poručníka	3047	540	32	3202	156	22	10	279	74
Výchova jiné fyzické osoby než rodiče	3080	1265	15	3314	50	102	14	447	468

rok 2013	Počet k 1.1.	Nově umístěno		Počet k 31.12.		Zánik			
		celkem	z toho ZP	celkem	z toho ZP	na návrh		zletilostí	jinak
						pěstouna	OSPOD		
Pěstounská péče klasická	8314	2022	91	9494	241	51	13	584	194
Pěstounská péče na přechodnou dobu	31	169	3	107	2	2	19	0	72
Poručenství s osobní péčí poručníka	3202	580	45	3401	144	22	7	284	68
Výchova jiné fyzické osoby než rodiče	3314	1073	12	3250	40	109	48	357	623

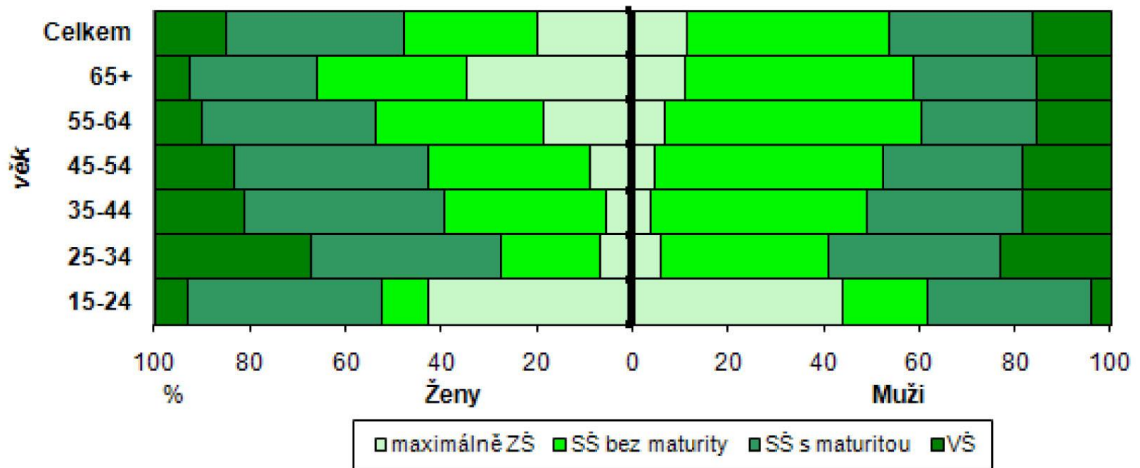
Význam zkratk:

ZP - zdravotně postižených

OSPOD - orgán sociálně-právní ochrany dětí

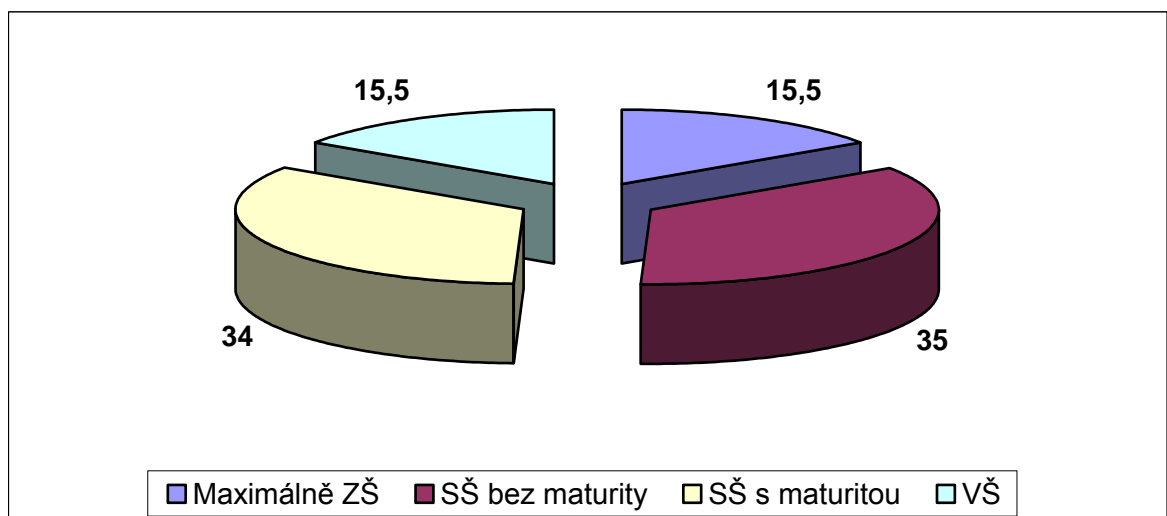
PŘÍLOHA P3 - STATISTICKÉ ROZLOŽENÍ VZDĚLÁNÍ POPULACE ČR (ROK 2012)

Vzdělání celé populace podle věku v roce 2012
(Struktura podle úrovně vzdělání) (Zdroj: VŠPS)

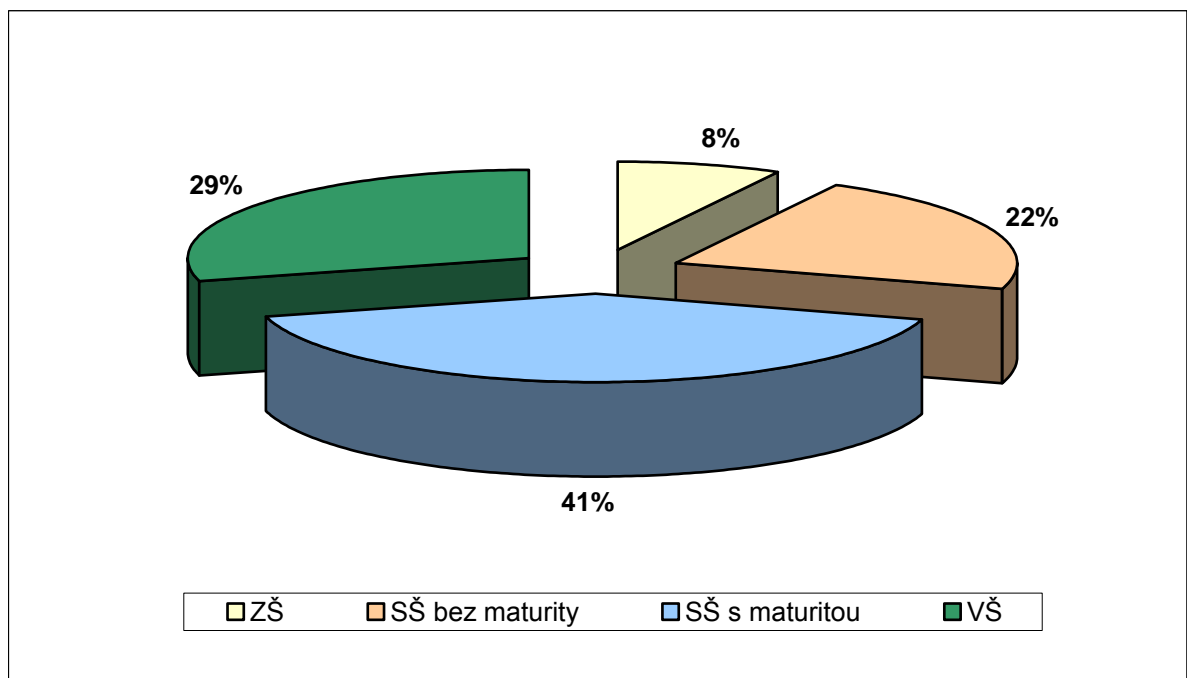
Zdroj: stránky Českého statistického úřadu, dostupné z:
http://www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/kapitola/gender_vzdelani

Data přepracovaná do výsečového grafu součtově za ženy i muže (v procentech)

Vzdělanostní struktura respondentů zpracovávaného výzkumu

Zdroj: vlastní dotazníkové šetření

PŘÍLOHA P4 - VZOR DOTAZNÍKU

DOTAZNÍK „PPP“

Vážené dámy, vážení pánové,

jmenuji se Eva Staňková a jsem studentkou Univerzity Tomáše Bati, Fakulty humanitních studií, Institutu mezioborových studií Brno.

Ráda bych Vás tímto požádala o spolupráci při výzkumu v rámci zpracování mé bakalářské práce, která se zabývá problematikou profesionální pěstounské péče (v dotazníku jen PPP).

Tento nový způsob náhradní péče v praxi znamená, že profesionální pěstouni (v dotazníku jen PP) dostanou přiděleno na přechodnou dobu (ne delší než 12měsíců) dítě do své péče a to:

- po dobu, než se situace v původní biologické rodině zlepší natolik, aby se dítě mohlo navrátit k vlastním rodičům,

- než bude dítěti vyřízena některá z jiných forem náhradní rodinné péče a nalezení vhodní pěstouni nebo adoptivní rodiče,

- u novorozenců, kteří z porodnice nebudou umístěni do kojeneckých ústavů, ale přímo do přechodné péče profesionálního pěstouna (zde se mluví o tzv. rané pěstounské péči).

Profesionální pěstoun je tedy standardní zaměstnaní, za které bude dotyčný pobírat měsíční plat.

Tento dotazník je zaměřen na získání pohledu veřejnosti na tuto novou profesi a zjištění, jestli bude ochota obyvatel ČR vstoupit do tohoto systému dostatečná pro naplnění záměru státu v této oblasti péče o ohrožené děti.

Chtěla bych Vás ujistit, že dotazník je anonymní a informace, které mi poskytnete, budou použity výhradně ke zpracování mé závěrečné práce.

Velmi si vážím Vašeho času, který věnujete vyplnění následujícího dotazníku, a mnohokrát děkuji za Vaši vstřícnost.

Vámi vybranou odpověď, prosím, označte křížkem.

1. Pohlaví

- žena
 muž

2. Váš věk

- 18 - 35
 36 - 50
 51 a více

3. Nejvyšší dosažené vzdělání

- základní
 střední s výučním listem
 úplné střední s maturitou
 vyšší odborné
 vysokoškolské

4. Žijete ve společné domácnosti s partnerem?

- ano
 ne

(v případě, že Vaše odpověď je ne, přeskočte následující otázku)

5. Myslíte si, že Váš partner/Vaše partnerka by souhlasil/a s Vaší volbou stát se PP ?

- ano
 ne
 nemám vyhraněný názor, bylo by nutné věc řádně diskutovat

6. **Kolik máte vlastních dětí?**
 žádné
 jedno
 dvě a více
7. **Věděl/a jste před účastí v tomto výzkumu o existenci nové pracovní profese PP?**
 ano
 ne
8. **By/a jste někdy déle než 6 měsíců bez zaměstnání?**
 ano
 ne
 doposud studuji
9. **Jako PP byste pobíral/a stálý plat, který je na jedno dítě (nevyžadující zvláštní péči) dle platného zákona 24 000 Kč měsíčně (v případě, že dítě aktuálně nemáte 20 000 Kč). Zdá se Vám tato částka odpovídající?**
 ano
 ne
 nemám vyhraněný názor
10. **Zajímal/a byste se o práci PP v situaci, kdy budete mít jiné relativně stálé zaměstnání a akceptovatelnou výši platu?**
 ano
 ne
 nemám vyhraněný názor
11. **Předpokládáte, že PPP je z pohledu psychického vývoje dítěte kvalitnější než ústavní?**
 ano
 ne
 neznám podmínky pěstounské ani ústavní péče
12. **Souhlasíte s názorem, že za delší období (dítě může být v péči až 12 měsíců) si PP a svěřené dítě k sobě mohou vytvořit silný citový vztah, který může při ukončení péče citově poškodit jednu nebo druhou stranu?**
 ano
 ne
 nemám vyhraněný názor
13. **Domníváte se, že je naše společnost natolik zralá, aby byla schopna garantovat dostatečně vysokou kvalitu PPP a minimalizovat tak její možné negativní vlivy na další psychický vývoj umístěovaných dětí?**
 ano
 ne
 nemám vyhraněný názor

Prostor pro Vaše poznámky: (pokud prostor nepostačí, použijte prosím volný list papíru)

PŘÍLOHA P5 - VÝBĚR RESPONDENTŮ PRO HYPOTÉZU H1

Pořadí respondenta	Číslo otázky z dotazníku						
	1		4		5		
	žena	muž	s partnerem	bez partnera	souhlas	nesouhlas	nevyhraněno
1	1		1		1		
2	1		1		1		
3	1		1			1	
4	1		1			1	
5	1		1			1	
6	1		1				1
7	1		1				1
8	1		1				1
9	1			1			
10	1			1			
11	1			1			
12	1			1			
13	1			1			
Celkem ženy	13		8	5	2	3	3
14		1	1		1		
15		1	1		1		
16		1	1			1	
17		1	1			1	
18		1	1				1
19		1		1			
20		1		1			
Celkem muži	7		5	2	2	2	1

PŘÍLOHA P6 - VÝBĚR RESPONDENTŮ PRO HYPOTÉZU H2

Pořadí respondenta	Číslo otázky z dotazníku							
	1		9			10		
	žena	muž	dostatečná	nedostatečná	nevyhraněno	zájem	nezájem	nevyhraněno
1	1		1				1	
2	1		1				1	
3	1		1				1	
4	1		1				1	
5	1		1				1	
6	1		1				1	
7	1		1				1	
8	1		1				1	
9	1		1			1		
10	1		1					1
11	1		1					1
12	1		1					1
13	1		1					1
14	1			1			1	
15	1				1		1	
16	1				1		1	
17	1				1		1	
18	1				1		1	
19	1				1	1		
20	1				1	1		
Celkem ženy	20		13	1	6	3	13	4
21		1	1				1	
22		1	1				1	
23		1	1				1	
24		1	1				1	
25		1	1				1	
26		1	1				1	
27		1	1			1		
28		1	1					1
29		1	1					1
30		1		1			1	
31		1		1			1	
32		1			1		1	
33		1			1			1
Celkem muži	13		9	2	2	1	9	3

PŘÍLOHA P7 - VÝBĚR RESPONDENTŮ PRO HYPOTÉZU H4

Pořadí respondenta	Číslo otázky z dotazníku				
	1		5		
	žena	muž	žádné	jedno	dvě a více
1	1				1
2	1				1
3	1				1
4	1				1
5	1				1
6	1				1
7	1				1
8	1				1
9	1				1
10	1				1
11	1			1	
12	1		1		
13	1		1		
Celkem ženy	13		2	1	10
14		1			1
15		1			1
16		1			1
17		1			1
18		1		1	
19		1	1		
20		1	1		
Celkem muži	7		2	1	4